

Θεματικό δελτίο

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΎ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι θεμελιώδες δικαίωμα του οποίου η προάσπιση έχει μεγάλη σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), το οποίο έχει ως εξής:

«1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους.

3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.»

Το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα συνδέεται εξάλλου ευθέως με το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το οποίο καθιερώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη.

Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προβλέπεται επίσης στο άρθρο 16, παράγραφος 1, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο διαδέχθηκε συναφώς το άρθρο 286 ΣΕΚ.

Όσον αφορά το παράγωγο δίκαιο, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ο νομοθέτης της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας είχε εκδώσει διάφορες πράξεις με σκοπό να διασφαλίσει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, η οποία εκδόθηκε βάσει του άρθρου 100 Α ΣΕΚ¹, αποτελεί τη βασική νομική πράξη της Ένωσης στον εν λόγω τομέα. Ορίζει υπό ποιες γενικώς προϋποθέσεις επιτρέπεται η επεξεργασία των δεδομένων αυτών, καθώς και ποια είναι τα δικαιώματα των ενδιαφερόμενων προσώπων, και προβλέπει ειδικότερα τη σύσταση ανεξάρτητων αρχών ελέγχου στα κράτη μέλη.

¹ Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31), ενοποιημένη έκδοση 20.11.2003, καταργείται από τις 25 Μαΐου 2018 (βλ. υποσημείωση 5).

Ακολουθώντας, η οδηγία 2002/58/EK² συμπλήρωσε την οδηγία 95/46/EK, εναρμονίζοντας τις διατάξεις της νομοθεσίας των κρατών μελών για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, όσον αφορά ιδίως την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών³.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (πρώην άρθρα 30 και 31 ΣΕΕ), η απόφαση-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ⁴ ρυθμίζει (έως τον Μάιο του 2018) την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στους τομείς της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκπόνησε πρόσφατα ένα νέο συνολικό νομικό πλαίσιο για τα συναφή ζητήματα. Για τον σκοπό αυτό, εξέδωσε, το 2016, αφενός, τον κανονισμό (ΕΕ) 2016/679⁵ σχετικά με την προστασία των δεδομένων, ο οποίος καταργεί την οδηγία 95/46/EK και θα ισχύσει άμεσα από τις 25 Μαΐου 2018, και, αφετέρου, την οδηγία (ΕΕ) 2016/680⁶ για την προστασία των εν λόγω δεδομένων σε ποινικές υποθέσεις, η οποία καταργεί την απόφαση-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ και θα πρέπει να μεταφερθεί από τα κράτη μέλη στο εθνικό τους δίκαιο έως τις 6 Μαΐου 2018.

Τέλος, στο πλαίσιο της επεξεργασίας τους από τα όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ, η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διασφαλίζεται από τον κανονισμό (ΕΚ) 45/2001⁷. Στον κανονισμό αυτό βασίστηκε, ειδικότερα, η δημιουργία, το 2004, του θεσμού του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων. Τον Ιανουάριο του 2017, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση⁸ νέου κανονισμού για την κατάργηση του κανονισμού 45/2001 και της απόφασης 1247/2002/EK, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των κανόνων στον συγκεκριμένο τομέα και την εναρμόνισή τους με το νέο καθεστώς που θέσπισε ο κανονισμός (ΕΕ) 2016/679.

2 Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (ΕΕ L 201 της 31.7.2002, σ. 37), ενοποιημένη έκδοση 19.12.2009.

3 Η οδηγία 2002/58/EK τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/24/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/EK (ΕΕ L 105 της 13.4.2006, σ. 54). Με την απόφαση της 8ης Απριλίου 2014, Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ. (C-293/12 και C-594/12, EU:C:2014:238), το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρη την οδηγία αυτή, κρίνοντας ότι έθιγε σοβαρά τόσο το δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής όσο και το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βλ. ενότητα Ι.1. » του παρόντος δελτίου, με τίτλο «Συμβατότητα του παράγωγου δικαίου της Ένωσης με το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»).

4 Απόφαση-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2008, για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τυγχάνουν επεξεργασίας στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (ΕΕ L 350 της 30.12.2008, σ. 60), που καταργήθηκε από τις 6 Μαΐου 2018 (βλ. υποσημείωση 6).

5 Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/EK (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1), ο οποίος ισχύει από τις 25 Μαΐου 2018.

6 Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 89).

7 Κανονισμός (ΕΚ) 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18 Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1).

8 Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης και την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001 και της απόφασης 1247/2002/EK [COM(2017) 8 τελικό].

I. Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως αναγνωρίζεται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Συμβατότητα του παράγωγου δικαίου της Ένωσης με το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

*Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Volker und Markus Schecke και Eifert (C-92/09 και C-93/09, EU:C:2010:662)*⁹

Η απόφαση αυτή εκδόθηκε επί υποθέσεων στις οποίες γεωργικές εκμεταλλεύσεις στράφηκαν κατά του ομόσπονδου κράτους της Έσσης, λόγω της δημοσίευσης στον διαδικτυακό τόπο της Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung (Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Γεωργίας και Διατροφής) δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τις αφορούσαν, ως δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις αντιτάσσονταν στην εν λόγω δημοσίευση υποστηρίζοντας, ιδίως, ότι δεν δικαιολογούνταν από λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. Το ομόσπονδο κράτος της Έσσης θεωρούσε, από την πλευρά του, ότι η δημοσίευση των δεδομένων ήταν υποχρεωτική βάσει των κανονισμών (ΕΚ) 1290/2005¹⁰ και 259/2008¹¹, οι οποίοι ρυθμίζουν τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και επιβάλλουν τη δημοσίευση πληροφοριών που αφορούν τα φυσικά πρόσωπα-δικαιούχους κονδυλίων του ΕΓΤΕ και του ΕΓΤΑΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, το Verwaltungsgericht Wiesbaden (διοικητικό πρωτοδικείο του Wiesbaden, Γερμανία) υπέβαλε στο Δικαστήριο αρκετά ερωτήματα σχετικά με το κύρος ορισμένων διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 και με το κύρος του κανονισμού (ΕΚ) 259/2008, οι οποίοι επιβάλλουν τη δημοσιοποίηση τέτοιων πληροφοριών, ιδίως μέσω των διαδικτυακών τόπων των αντίστοιχων εθνικών υπηρεσιών.

Το Δικαστήριο επισήμανε, όσον αφορά τη στάθμιση μεταξύ του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο αναγνωρίζεται από τον Χάρτη, και της υποχρέωσης διαφάνειας όσον αφορά τα ευρωπαϊκά ταμεία, ότι η δημοσίευση σε διαδικτυακό τόπο ονομαστικών πληροφοριών σχετικά με τους δικαιούχους των κονδυλίων και τα ποσά που έχουν εισπράξει συνιστά, δεδομένης της ελεύθερης πρόσβασης των τρίτων στον διαδικτυακό τόπο, επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των ενδιαφερόμενων δικαιούχων, γενικά, και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν, ειδικά (σκέψεις 56-64).

⁹ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Έκθεση Πεπραγμένων 2010, σ. 13.

¹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ L 209 της 11.8.2005, σ. 1), ο οποίος καταργήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 549).

¹¹ Κανονισμός (ΕΚ) 259/2008 της Επιτροπής, της 18ης Μαρτίου 2008, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 σχετικά με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το ΕΓΤΕ και το ΕΓΤΑΑ (ΕΕ L 76 της 19.3.2008, σ. 28), ο οποίος καταργήθηκε με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 908/2014 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2014, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τους οργανισμούς πληρωμών και άλλους οργανισμούς, τη δημοσιονομική διαχείριση, την εκκαθάριση λογαριασμών, τους κανόνες σχετικά με τους ελέγχους, τις εγγυήσεις και τη διαφάνεια (ΕΕ L 255 της 28.8.2014, σ. 59).

Για να είναι δικαιολογημένη, μια τέτοια επέμβαση πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο, να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των ως άνω δικαιωμάτων και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, να είναι αναγκαία και να εξυπηρετεί πραγματικά σκοπούς γενικού συμφέροντος αναγνωρισμένους από την Ένωση, δεδομένου ότι τυχόν εξαιρέσεις και περιορισμοί των δικαιωμάτων αυτών δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου (σκέψη 65). Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, μολονότι, σε μια δημοκρατική κοινωνία, οι φορολογούμενοι δικαιούνται να ενημερώνονται για τη διαχείριση των δημόσιων πόρων, γεγονός είναι ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή όφειλαν να σταθμίσουν τα διάφορα αντικρουόμενα συμφέροντα, όπερ σήμαινε ότι έπρεπε, προτού θεσπίσουν τις προσβαλλόμενες διατάξεις, να ελέγξουν αν η δημοσίευση των σχετικών δεδομένων από κάθε κράτος μέλος μέσω ενός και μόνον διαδικτυακού τόπου υπερέβαινε το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών που επιδιώκονταν (σκέψεις 77, 79, 85, 86).

Επομένως, το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρες ορισμένες διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005, καθώς και τον κανονισμό (ΕΚ) 259/2008 στο σύνολό του, κατά το μέτρο που, ως προς τα φυσικά πρόσωπα τα οποία είναι δικαιούχοι ενισχύσεων του ΕΓΤΕ και του ΕΓΤΑΑ, οι ρυθμίσεις αυτές επέβαλλαν τη δημοσίευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για κάθε δικαιούχο, χωρίς να διακρίνουν ανάλογα με κριτήρια όπως τις περιόδους κατά τις οποίες ελήφθησαν τέτοιες ενισχύσεις, τη συχνότητα ή ακόμη και το είδος και τη σημασία αυτών (σκέψη 92, σημείο 1 του διατακτικού). Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν έκρινε ανίσχυρα τα αποτελέσματα της δημοσίευσης των καταλόγων των δικαιούχων τέτοιων ενισχύσεων στην οποία είχαν προβεί οι εθνικές αρχές προ της ημερομηνίας έκδοσης της απόφασης (σκέψη 94, σημείο 2 του διατακτικού).

Απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, Schwarz (C-291/12, EU:C:2013:670)

Ο M. Schwarz είχε ζητήσει από τον δήμο του Bochum (Γερμανία) την έκδοση διαβατηρίου, δεν ήθελε όμως να αφήσει να του πάρουν τα δακτυλικά του αποτυπώματα. Όταν ο δήμος απέρριψε την αίτησή του, ο M. Schwarz προσέφυγε ενώπιον του Verwaltungsgericht Gelsenkirchen (διοικητικού πρωτοδικείου του Gelsenkirchen, Γερμανία) ζητώντας να υποχρεωθεί ο δήμος να του χορηγήσει διαβατήριο χωρίς λήψη των δακτυλικών του αποτυπωμάτων. Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, ο M. Schwarz αμφισβήτησε το κύρος του κανονισμού (ΕΚ) 2252/2004¹² που καθιέρωσε την υποχρεωτική λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων των αιτούντων την έκδοση διαβατηρίου, υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι ο εν λόγω κανονισμός δεν συνάδει με το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ούτε με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Στο πλαίσιο αυτό, το Verwaltungsgericht Gelsenkirchen υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο ζητώντας να ελεγχθεί, ιδίως βάσει του Χάρτη, το κύρος του προαναφερθέντος κανονισμού στο μέτρο που υποχρεώνει τον αιτούντα την έκδοση διαβατηρίου να δώσει τα δακτυλικά του αποτυπώματα και προβλέπει τη διατήρησή τους στο διαβατήριο.

Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά, κρίνοντας ότι, μολονότι η λήψη και η διατήρηση δακτυλικών αποτυπωμάτων από τις εθνικές αρχές, όπως διέπονται από το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 2252/2004, συνιστούν επέμβαση στα δικαιώματα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η επέμβαση αυτή δικαιολογείται από τον σκοπό προστασίας των διαβατηρίων έναντι κάθε δόλιας χρήσης τους.

Καταρχάς, ο περιορισμός αυτός, ο οποίος προβλέπεται από τον νόμο, επιδιώκει αναγνωρισμένο από την Ένωση σκοπό γενικού συμφέροντος, στο μέτρο που αποσκοπεί στην αποτροπή, ιδίως, της

¹² Κανονισμός (ΕΚ) 2252/2004 του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, σχετικά με την καθιέρωση προτύπων για τα χαρακτηριστικά ασφαλείας και τη χρήση βιομετρικών στοιχείων στα διαβατήρια και τα ταξιδιωτικά έγγραφα των κρατών μελών (ΕΕ L 385 της 29.12.2004, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 444/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 2009 (ΕΕ L 142 της 6.6.2009, σ. 1).

παράνομης εισόδου προσώπων στο έδαφος της Ένωσης (σκέψεις 35-38). Επιπλέον, η λήψη και η διατήρηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων ενδείκνυνται για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Αφενός, μολονότι δεν είναι πλήρως αξιόπιστη, η μέθοδος της εξακρίβωσης της ταυτότητας μέσω των δακτυλικών αποτυπωμάτων μειώνει σημαντικά τον κίνδυνο να εισέλθουν στο έδαφος της Ένωσης πρόσωπα τα οποία δεν έχουν σχετικό δικαίωμα. Αφετέρου, η μη αντιστοιχία των δακτυλικών αποτυπωμάτων του κατόχου του διαβατηρίου με τα στοιχεία που έχουν ενσωματωθεί στο έγγραφο αυτό δεν συνεπάγεται αυτόματο αποκλεισμό της εισόδου του ενδιαφερομένου στο έδαφος της Ένωσης, αλλά έχει ως μοναδική συνέπεια τη διενέργεια λεπτομερούς ελέγχου προς οριστική ταυτοποίησή του (σκέψεις 42-45).

Τέλος, όσον αφορά τον αναγκαίο χαρακτήρα μιας τέτοιας επεξεργασίας, το Δικαστήριο δεν γνωρίζει να υπάρχουν αρκούτως αποτελεσματικά μέτρα που να θίγουν τα δικαιώματα τα οποία αναγνωρίζονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη λιγότερο απ' ό,τι η μέθοδος της λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων (σκέψη 53). Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 2252/2004 δεν συνεπάγεται επεξεργασία των δακτυλικών αποτυπωμάτων σε βαθμό που να υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την εκπλήρωση του επιδιωκόμενου σκοπού. Συγκεκριμένα, στον κανονισμό διευκρινίζεται ρητώς ότι τα δακτυλικά αποτυπώματα χρησιμοποιούνται με μοναδικό σκοπό την εξακρίβωση της γνησιότητας του διαβατηρίου και της ταυτότητας του κατόχου του. Επιπλέον, το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού εξασφαλίζει την προστασία από τον κίνδυνο να διαβάσουν μη εγκεκριμένα πρόσωπα τα δεδομένα που περιέχουν δακτυλικά αποτυπώματα και προβλέπει τη διατήρηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων μόνον εντός του ίδιου του διαβατηρίου, το οποίο εξακολουθεί να ανήκει αποκλειστικώς στον κάτοχό του (σκέψεις 54-57, 60, 63).

Απόφαση της 8ης Απριλίου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ. (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-293/12 και C-594/12, EU:C:2014:238)¹³

Η απόφαση αυτή ανάγεται σε αιτήσεις που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο εθνικών διαφορών ενώπιον ιρλανδικού και αυστριακού δικαστηρίου, τα οποία ζήτησαν από το Δικαστήριο να εκτιμήσει το κύρος της οδηγίας 2006/24/ΕΚ για τη διατήρηση δεδομένων, υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Στην υπόθεση C-293/12, το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) επιλήφθηκε διαφοράς μεταξύ, αφενός, της εταιρίας Digital Rights και, αφετέρου, των ιρλανδικών αρχών, με αντικείμενο τη νομιμότητα εθνικών μέτρων που αφορούσαν τη διατήρηση δεδομένων σχετικών με ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Στην υπόθεση C-594/12, το Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικό Δικαστήριο, Αυστρία) επιλήφθηκε προσφυγών με αίτημα τον έλεγχο της συνταγματικότητας και την ακύρωση της εθνικής ρύθμισης με την οποία μεταφέρθηκε στο αυστριακό δίκαιο η οδηγία 2006/24/ΕΚ.

Με τις αιτήσεις προδικαστικής απόφασης, το ιρλανδικό και το αυστριακό δικαστήριο ζήτησαν από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του κύρους της οδηγίας 2006/24/ΕΚ, βάσει των άρθρων 7, 8 και 11 του Χάρτη. Ειδικότερα, ζήτησαν από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει αν η υποχρέωση που υπέχουν από τη συγκεκριμένη οδηγία οι πάροχοι διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημόσιου δικτύου επικοινωνιών να διατηρούν για ορισμένο χρονικό διάστημα τα δεδομένα που αφορούν την ιδιωτική ζωή προσώπου και τις επικοινωνίες του και να επιτρέπουν την πρόσβαση σε αυτά στις αρμόδιες εθνικές αρχές συνεπάγεται αδικαιολόγητη επέμβαση στα ως άνω θεμελιώδη δικαιώματα. Επρόκειτο, μεταξύ άλλων, για τα δεδομένα που είναι αναγκαία για την ανίχνευση και τον εντοπισμό της πηγής και του προορισμού της επικοινωνίας, για τον προσδιορισμό της ημερομηνίας, της ώρας, της διάρκειας και του είδους της επικοινωνίας, του εξοπλισμού της επικοινωνίας, καθώς και της θέσης του εξοπλισμού κινητής επικοινωνίας, στα οποία περιλαμβάνονται, ιδίως, το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση του συνδρομητή ή του εγγεγραμμένου χρήστη, ο τηλεφωνικός

¹³ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Έκθεση Πεπραγμένων 2014, σ. 66.

αριθμός του καλούντος και ο καλούμενος αριθμός, καθώς και η διεύθυνση πρωτοκόλλου του διαδικτύου (IP) για τις υπηρεσίες διαδικτύου. Τα δεδομένα αυτά παρέχουν όχι μόνον τη δυνατότητα να ταυτοποιηθεί το πρόσωπο με το οποίο ο συνδρομητής ή ο εγγεγραμμένος χρήστης επικοινωνήσει και το μέσο της επικοινωνίας, αλλά και να προσδιοριστεί ο χρόνος και ο τόπος της επικοινωνίας αυτής. Επιπλέον, από τα δεδομένα αυτά προκύπτει και το πόσο συχνά επικοινωνήσει ο συνδρομητής ή ο εγγεγραμμένος χρήστης με συγκεκριμένα πρόσωπα σε δεδομένη χρονική περίοδο.

Το Δικαστήριο έκρινε, καταρχάς, ότι επιβάλλοντας τέτοιες υποχρεώσεις σε αυτούς τους παρόχους, οι διατάξεις της οδηγίας 2006/24/EK ισοδυναμούσαν με ιδιαίτερα σοβαρή επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, ομολογουμένως, η επέμβαση αυτή θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από σκοπό γενικού συμφέροντος, όπως η πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε, πρώτον, ότι η επιβαλλόμενη από την οδηγία διατήρηση των δεδομένων δεν μπορούσε να θίξει το ουσιαστικό περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στον βαθμό που δεν γινόταν γνωστό το περιεχόμενο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και προβλεπόταν ρητώς ότι οι πάροχοι υπηρεσιών ή δικτύων έπρεπε να τηρούν ορισμένες αρχές προστασίας και ασφάλειας των δεδομένων. Δεύτερον, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι η διατήρηση των δεδομένων με σκοπό ενδεχόμενη διαβίβασή τους στις αρμόδιες εθνικές αρχές εξυπηρετεί όντως σκοπό γενικού συμφέροντος, ήτοι την καταστολή της σοβαρής εγκληματικότητας, και, εν τέλει, τη δημόσια ασφάλεια (σκέψεις 38-44).

Εντούτοις, το Δικαστήριο κατέληξε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, εκδίδοντας την οδηγία για τη διατήρηση των δεδομένων, υπερέβη τα όρια που επιβάλλει ο σεβασμός της αρχής της αναλογικότητας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κήρυξε την οδηγία ανίσχυρη, κρίνοντας ότι η τεράστια, από πλευράς έκτασης, και ιδιαιτέρως σοβαρή, από πλευράς βαρύτητας, επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα την οποία συνεπαγόταν η οδηγία δεν οριοθετούνταν επακριβώς προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι θα περιορίζεται στον απολύτως αναγκαίο βαθμό (σκέψη 65). Ειδικότερα, η οδηγία 2006/24 κάλυπτε εν γένει κάθε πρόσωπο και κάθε μέσο ηλεκτρονικής επικοινωνίας, καθώς και το σύνολο των δεδομένων κίνησης χωρίς καμία διαφοροποίηση, περιορισμό ή εξαίρεση, ανάλογα προς τον σκοπό της καταπολέμησης των σοβαρών παραβάσεων (σκέψεις 57-59). Επιπλέον, η οδηγία δεν προέβλεπε κανένα αντικειμενικό κριτήριο ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν θα έχουν πρόσβαση στα δεδομένα και θα μπορούν να τα χρησιμοποιούν μόνο για σκοπούς που άπτονται της πρόληψης, της διαπίστωσης ή της δίωξης παραβάσεων οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ως αρκούντως σοβαρές προκειμένου να δικαιολογούν μια τέτοια επέμβαση, ούτε έθετε τις ουσιαστικές και τις διαδικαστικές προϋποθέσεις μιας τέτοιας πρόσβασης ή μιας τέτοιας χρήσης (σκέψεις 60-62). Τέλος, όσον αφορά τη διάρκεια διατήρησης των δεδομένων, η οδηγία επέβαλλε τη διατήρησή τους για περίοδο τουλάχιστον έξι μηνών χωρίς να κάνει οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ των κατηγοριών δεδομένων ανάλογα με τα θιγόμενα πρόσωπα ή την ενδεχόμενη χρησιμότητα των δεδομένων για τον επιδιωκόμενο σκοπό (σκέψεις 63, 64).

Εξάλλου, ως προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 8, παράγραφος 3, του Χάρτη, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η οδηγία 2006/24/EK δεν προέβλεπε επαρκή εγγύα για την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων έναντι των κινδύνων κατάχρησης και έναντι της αθέμιτης πρόσβασης στα δεδομένα και της παράνομης χρήσης τους, ούτε επέβαλλε τη διατήρησή τους εντός του εδάφους της Ένωσης.

Ως εκ τούτου, η οδηγία δεν διασφάλιζε πλήρως, όπως ρητώς επιτάσσει ο Χάρτης, ότι μια ανεξάρτητη αρχή θα ελέγχει την τήρηση των επιταγών της προστασίας και της ασφάλειας των δεδομένων (σκέψεις 66-68).

2. Σεβασμός του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Tele2 Sverige (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-203/15 και C-698/15, EU:C:2016:970)¹⁴

Μετά την απόφαση Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ., με την οποία κηρύχθηκε ανίσχυρη η οδηγία 2006/24/EK (βλ. ανωτέρω), το Δικαστήριο επιλήφθηκε δύο υποθέσεων σχετικά με τη γενική υποχρέωση που υπείχαν οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στη Σουηδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, να διατηρούν τα σχετικά με τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες δεδομένα, των οποίων η διατήρηση προβλεπόταν από την οδηγία που κηρύχθηκε ανίσχυρη.

Την επομένη της έκδοσης της απόφασης Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ., η Tele2 Sverige, εταιρία τηλεπικοινωνιών, γνωστοποίησε στη σουηδική εποπτεύουσα αρχή ταχυδρομείων και τηλεπικοινωνιών την απόφασή της να παύσει να διατηρεί τα δεδομένα καθώς και την πρόθεσή της να διαγράψει τα ήδη καταχωρισθέντα δεδομένα (υπόθεση C-203/15). Συγκεκριμένα, το σουηδικό δίκαιο επέβαλλε στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να διατηρούν κατά τρόπο συστηματικό και συνεχή, χωρίς καμία εξαίρεση, το σύνολο των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης όλων των συνδρομητών και των εγγεγραμμένων χρηστών τους σε σχέση με όλα τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Στην υπόθεση C-698/15, τρία φυσικά πρόσωπα προσέφυγαν κατά των βρετανικών ρυθμίσεων για τη διατήρηση των δεδομένων, βάσει των οποίων ο Υπουργός Εσωτερικών μπορούσε να υποχρεώσει τους παρόχους δημόσιων τηλεπικοινωνιών να διατηρούν όλα τα σχετικά με τις επικοινωνίες δεδομένα για μέγιστο διάστημα δώδεκα μηνών, χωρίς ωστόσο να επιτρέπεται η διατήρηση του περιεχομένου των επικοινωνιών αυτών.

Το Kammarrätten i Stockholm (διοικητικό πρωτοδικείο Στοκχόλμης, Σουηδία) και το Court of Appeal [(England and Wales) (Civil Division) (εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας, πολιτικό τμήμα, Ηνωμένο Βασίλειο)] ζήτησαν από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK (οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες), το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να εισάγουν ορισμένες εξαιρέσεις από την προβλεπόμενη στην οδηγία υποχρέωσή τους να διασφαλίζουν το απόρρητο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των συναφών δεδομένων κίνησης.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε, καταρχάς, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 7, 8 και 11 καθώς και του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση, όπως αυτή της Σουηδίας, η οποία, επικαλούμενη τον σκοπό καταπολέμησης του εγκλήματος, προβλέπει γενική και άνευ διακρίσεων διατήρηση του συνόλου των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης όλων των συνδρομητών και των εγγεγραμμένων χρηστών, ως προς όλα τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Κατά το Δικαστήριο, μια τέτοια ρύθμιση υπερβαίνει τα όρια του απολύτως αναγκαίου και δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί δικαιολογημένη σε μια δημοκρατική κοινωνία, όπως απαιτεί το άρθρο 15, παράγραφος 1, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των προμνησθέντων άρθρων του Χάρτη (σκέψεις 99-105, 107, 112, σημείο 1 του διατακτικού).

Η ίδια διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα των ίδιων άρθρων του Χάρτη, έχει επίσης την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία διέπει τα ζητήματα της προστασίας και της ασφάλειας των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης και, ιδίως, την πρόσβαση των αρμόδιων εθνικών αρχών στα διατηρούμενα δεδομένα, χωρίς να ορίζει ότι η πρόσβαση επιτρέπεται μόνο στις

¹⁴ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Έκθεση Πεπραγμένων 2016, σ. 66.

περιπτώσεις που συνδέονται με την καταστολή της σοβαρής εγκληματικότητας, χωρίς να προβλέπει ότι η πρόσβαση υπόκειται σε προηγούμενο έλεγχο εκ μέρους δικαστηρίου ή ανεξάρτητης διοικητικής αρχής και χωρίς να επιβάλλει τη διατήρηση των σχετικών δεδομένων εντός των εδαφικών ορίων της Ένωσης (σκέψεις 118-122, 125, σημείο 2 του διατακτικού).

Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν προσκρούει στο άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/ΕΚ ρύθμιση η οποία επιτρέπει, προληπτικώς, τη στοχευμένη διατήρηση τέτοιων δεδομένων, προς τον σκοπό της καταστολής της σοβαρής εγκληματικότητας, υπό την προϋπόθεση ότι η διατήρηση δεδομένων περιορίζεται σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο όσον αφορά τις κατηγορίες διατηρούμενων δεδομένων, τα μέσα επικοινωνίας, τα πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα διατηρούνται καθώς και το χρονικό διάστημα της διατήρησής τους. Προκειμένου να είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις αυτές, η εθνική ρύθμιση πρέπει, κατά πρώτον, να προβλέπει σαφείς και ακριβείς κανόνες που να καθιστούν εφικτή την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων από τους κινδύνους κατάχρησης. Ειδικότερα, πρέπει να αναφέρει τις περιπτώσεις και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι δυνατό να λαμβάνεται, προληπτικώς, μέτρο διατήρησης των δεδομένων, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι το μέτρο αυτό περιορίζεται σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο. Κατά δεύτερον, όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί η εθνική ρύθμιση, ούτως ώστε να είναι βέβαιο ότι περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο, η διατήρηση των δεδομένων πρέπει πάντοτε να ανταποκρίνεται σε αντικειμενικά κριτήρια που να αποδεικνύουν τη σχέση μεταξύ των δεδομένων των οποίων προβλέπεται η διατήρηση και του επιδιωκόμενου σκοπού. Οι δε προϋποθέσεις αυτές πρέπει, στην πράξη, να μπορούν να οριοθετήσουν αποτελεσματικά την έκταση του μέτρου και, εν συνεχεία, το κοινό το οποίο αυτό αφορά. Σε σχέση με την οριοθέτηση του μέτρου, η εθνική ρύθμιση πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία βάσει των οποίων να μπορεί να προσδιοριστεί ένα κοινό του οποίου τα δεδομένα ενδέχεται να αποκαλύψουν κάποια σύνδεση, τουλάχιστον έμμεση, με σοβαρά εγκλήματα, να συμβάλουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην καταστολή της σοβαρής εγκληματικότητας ή να αποτρέψουν σοβαρό κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια (σκέψεις 108-111).

II. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την οδηγία 95/46/ΕΚ

1. Ποια είδη επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46/ΕΚ

Απόφαση της 30ής Μαΐου 2006 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-317/04 και C-318/04, EU:C:2006:346)

Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν θεσπίσει νομοθεσία που όριζε ότι όσοι αερομεταφορείς εκτελούν δρομολόγια με προορισμό ή αφετηρία το έδαφος των Ηνωμένων Πολιτειών ή μέσω του εδάφους των Ηνωμένων Πολιτειών όφειλαν να παρέχουν στις αμερικανικές αρχές ηλεκτρονική πρόσβαση στα δεδομένα τα οποία περιέχονται στα συστήματά τους για την κράτηση θέσεων και τον έλεγχο, δηλαδή στα λεγόμενα «Passenger Name Records» (στο εξής: δεδομένα PNR).

Εκτιμώντας ότι οι διατάξεις αυτές έρχονταν ενδεχομένως σε σύγκρουση με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και με τη νομοθεσία των κρατών μελών σε θέματα προστασίας δεδομένων, η Επιτροπή είχε ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με τις αμερικανικές αρχές. Κατά το πέρας των διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή

εξέδωσε, στις 14 Μαΐου 2004, την απόφαση 2004/535/EK¹⁵, με την οποία διαπίστωσε ότι η United States Bureau of Customs and Border Protection (Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών, στο εξής: CBP) εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας όσον αφορά τα δεδομένα PNR που διαβιβάζονται από την Κοινότητα (στο εξής: απόφαση 2004/535). Ακολούθως, το Συμβούλιο εξέδωσε, στις 17 Μαΐου 2004, την απόφαση 2004/496/EK¹⁶, με την οποία ενέκρινε τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση στη CBP των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς που είναι εγκαταστημένοι στο έδαφος των κρατών μελών της Κοινότητας.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε από το Δικαστήριο να ακυρώσει τις δύο αυτές αποφάσεις υποστηρίζοντας, ιδίως, ότι η απόφαση 2004/535 εκδόθηκε καθ' υπέρβαση εξουσίας, ότι το άρθρο 95 ΣΕΚ (πλέον άρθρο 114 ΣΛΕΕ) δεν συνιστούσε κατάλληλη νομική βάση για την απόφαση με την οποία εγκρίθηκε η σύναψη της συμφωνίας και ότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, στοιχειοθετούνταν προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Όσον αφορά την απόφαση 2004/535, το Δικαστήριο εξέτασε, καταρχάς, αν η Επιτροπή μπορούσε να εκδώσει νομίμως την απόφασή της με βάση την οδηγία 95/46/EK. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, από την απόφαση 2004/535, προέκυπτε ότι η διαβίβαση των δεδομένων PNR στη CBP συνιστά επεξεργασία που αφορά τη δημόσια ασφάλεια και τις δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου. Κατά το Δικαστήριο, μολονότι τα δεδομένα PNR συλλέγονταν αρχικώς από τις αεροπορικές εταιρίες στο πλαίσιο δραστηριότητας διεπόμενης από το δίκαιο της Ένωσης, δηλαδή της πώλησης αεροπορικού εισιτηρίου που έδινε δικαίωμα για την παροχή υπηρεσιών, η επεξεργασία δεδομένων την οποία αφορούσε η απόφαση 2004/535 είχε εντελώς διαφορετικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, η απόφαση αυτή δεν αφορούσε επεξεργασία δεδομένων αναγκαία για την παροχή υπηρεσιών, αλλά επεξεργασία δεδομένων λογιζόμενη ως αναγκαία για την προάσπιση της δημόσιας ασφάλειας και για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου (σκέψεις 56, 57).

Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το γεγονός ότι τα δεδομένα PNR είχαν συλλεγεί από ιδιωτικούς φορείς για εμπορικούς σκοπούς και ότι οι φορείς αυτοί οργάνωναν τη διαβίβασή τους σε τρίτο κράτος δεν σήμαινε ότι ήταν αδύνατο να θεωρηθεί η διαβίβαση ως επεξεργασία δεδομένων η οποία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Ειδικότερα, η διαβίβαση αυτή εντασσόταν σε πλαίσιο που είχαν δημιουργήσει οι δημόσιες αρχές σχετικά με τη δημόσια ασφάλεια. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απόφαση 2004/535 δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, επειδή αφορούσε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκλείονται από αυτό. Επομένως, το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση 2004/535 (σκέψεις 58, 59).

Όσον αφορά την απόφαση του Συμβουλίου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το άρθρο 95 ΣΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 25 της οδηγίας 95/46/EK, δεν αναγνώριζε στην Κοινότητα αρμοδιότητα προς σύναψη της επίμαχης συμφωνίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο λόγος ήταν ότι η συμφωνία αφορούσε την ίδια διαβίβαση δεδομένων όπως και η απόφαση 2004/535 και, επομένως, είδη επεξεργασίας δεδομένων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου για την έγκριση της σύναψης της συμφωνίας (σκέψεις 67-69).

¹⁵ Απόφαση 2004/535/EK της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 2004, σχετικά με την ικανοποιητική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στο φάκελο των επιβατών (Passenger Name Record) αεροπορικών μεταφορών ο οποίος διαβιβάζεται στο Bureau of Customs and Border Protection (υπηρεσία τελωνείων και προστασίας των συνόρων) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (ΕΕ L 235 της 6.7.2004, σ. 11).

¹⁶ Απόφαση 2004/496/EK του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 2004, για τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς προς το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας, Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών (ΕΕ L 183 της 20.5.2004, σ. 83, και διορθωτικό ΕΕ L 255 της 30.9.2005, σ. 168).

Απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Ryněš (C-212/13, EU:C:2014:2428)

Λόγω επανειλημμένων επιθέσεων, ο F. Ryněš εγκατέστησε στην οικία του κάμερα παρακολούθησης. Κατόπιν νέας επίθεσης κατά της οικίας του, οι εικόνες που κατέγραψε η κάμερα κατέστησαν εφικτή την αναγνώριση δύο υπόπτων, κατά των οποίων ασκήθηκε ποινική δίωξη. Καθώς ένας εκ των υπόπτων αμφισβήτησε ενώπιον του τσεχικού Γραφείου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τη νομιμότητα της επεξεργασίας των δεδομένων που κατέγραψε η κάμερα παρακολούθησης, το Γραφείο διαπίστωσε ότι ο F. Ryněš είχε παραβεί τους κανόνες οι οποίοι διέπουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του επέβαλε πρόστιμο.

Ο F. Ryněš άσκησε αναίρεση κατά της απόφασης με την οποία το Městský soud v Praze (πρωτοδικείο της Πράγας, Τσεχική Δημοκρατία) επικύρωσε την απόφαση του τσεχικού Γραφείου και το Nejvyšší správní soud (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η εγγραφή που πραγματοποίησε ο F. Ryněš με σκοπό την προστασία της ζωής, της υγείας και της ιδιοκτησίας του συνιστούσε επεξεργασία δεδομένων η οποία δεν καλύπτεται από την οδηγία 95/46/EK, επειδή πραγματοποιήθηκε από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικώς προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας αυτής.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση συστήματος με κάμερα, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα βιντεοσκόπησης προσώπων με αποθήκευση σε μέσο εγγραφής συνεχούς ροής, όπως ο σκληρός δίσκος, και το οποίο έχει μεν εγκατασταθεί από φυσικό πρόσωπο στην κατοικία του με σκοπό την προστασία της ιδιοκτησίας, της υγείας και της ζωής των ιδιοκτητών της οικίας, αλλά παρακολουθεί και τον δημόσιο χώρο, δεν συνιστά επεξεργασία δεδομένων πραγματοποιούμενη στο πλαίσιο αποκλειστικώς προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων (σκέψη 35 και διατακτικό).

Επ' αυτού, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη, επιτάσσει οι εξαιρέσεις από την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και οι περιορισμοί της να μην υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου. Εφόσον οι διατάξεις της οδηγίας 95/46/EK, καθώς διέπουν κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία μπορεί να οδηγήσει σε προσβολή των θεμελιωδών ελευθεριών και, ειδικότερα, του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, πρέπει οπωσδήποτε να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, η εξαίρεση του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της ως άνω οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται στενά (σκέψεις 27-29). Επιπλέον, το ίδιο το γράμμα της διάταξης αυτής εξαιρεί από την εφαρμογή της οδηγίας 95/46/EK την επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιείται στο πλαίσιο «αποκλειστικώς» προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων. Στον βαθμό, όμως, που η παρακολούθηση με κάμερα ασφαλείας εκτείνεται, έστω εν μέρει, στον δημόσιο χώρο και, ως εκ τούτου, εξέρχεται από την ιδιωτική σφαίρα αυτού που προβαίνει στην επεξεργασία των δεδομένων με το μέσο αυτό, δεν μπορεί να θεωρηθεί αποκλειστικώς «προσωπική ή οικιακή» δραστηριότητα κατά την εν λόγω διάταξη (σκέψεις 30, 31, 33).

2. Έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»**Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2016, Breyer (C-582/14, EU:C:2016:779)¹⁷**

Ο P. Breyer είχε ασκήσει, ενώπιον των γερμανικών πολιτικών δικαστηρίων, αγωγή παράλειψης κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για να την υποχρεώσει να παύσει να αποθηκεύει ή να αναθέτει σε τρίτους την αποθήκευση δεδομένων πληροφορικής που διαβιβάζονταν μετά το πέρας

¹⁷ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην ετήσια έκθεση 2016, σ. 61.

κάθε επίσκεψης στους διαδικτυακούς τόπους των γερμανικών ομοσπονδιακών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, με σκοπό την αποτροπή επιθέσεων και τη διευκόλυνση της ποινικής δίωξης των «χάκερς», ο φορέας παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων των γερμανικών ομοσπονδιακών υπηρεσιών κατέγραφε κάποια δεδομένα, όπως τη «δυναμική» διεύθυνση IP –διεύθυνση IP η οποία αλλάζει με κάθε νέα σύνδεση στο διαδίκτυο–, καθώς και την ημερομηνία και την ώρα της επίσκεψης στον διαδικτυακό τόπο. Αντιθέτως προς τις στατικές διευθύνσεις IP, οι δυναμικές διευθύνσεις IP δεν επέτρεπαν, εκ προοιμίου, να γίνει συσχετισμός, μέσω προσβάσιμων στο κοινό αρχείων, ενός συγκεκριμένου υπολογιστή και της σύνδεσης με το διαδίκτυο που χρησιμοποίησε ο πάροχος υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο. Τα αποθηκευμένα δεδομένα δεν παρείχαν, αυτά καθ' εαυτά, στον φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων τη δυνατότητα να εξακριβώσει την ταυτότητα του χρήστη. Αντιθέτως, ο πάροχος πρόσβασης στο διαδίκτυο διέθετε, από την πλευρά του, πρόσθετες πληροφορίες οι οποίες, εάν συνδυάζονταν με τη διεύθυνση IP, καθιστούσαν δυνατή την εξακρίβωση της ταυτότητας του χρήστη.

Στο πλαίσιο αυτό, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία), ενώπιον του οποίου ασκήθηκε αίτηση αναίρεσης (Revision), ζήτησε από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν η διεύθυνση IP που αποθηκεύεται από φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων όποτε κάποιος επισκέπτεται τον διαδικτυακό του τόπο αποτελεί ως προς εκείνον δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα.

Το Δικαστήριο επισήμανε καταρχάς ότι, για να χαρακτηριστεί ένα στοιχείο ως «δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα» κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/EK, δεν απαιτείται όλες οι πληροφορίες που καθιστούν δυνατή την εξακρίβωση του εμπλεκόμενου προσώπου να βρίσκονται στη διάθεση ενός μόνον προσώπου. Το γεγονός ότι οι πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται για την εξακρίβωση της ταυτότητας του χρήστη διαδικτυακού τόπου δεν βρίσκονται στη διάθεση του φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων, αλλά του παρόχου υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο του χρήστη αυτού, δεν σημαίνει ότι οι δυναμικές διευθύνσεις IP που έχει αποθηκεύσει ο φορέας παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων αποκλείεται να αποτελούν, ως προς αυτόν, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/EK (σκέψεις 43, 44).

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δυναμική διεύθυνση IP, αποθηκευθείσα από τον φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων κατά την επίσκεψη προσώπου σε διαδικτυακό τόπο τον οποίο ο εν λόγω φορέας καθιστά προσβάσιμο στο κοινό αποτελεί, ως προς τον φορέα αυτόν, δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/EK, εφόσον έχει στη διάθεσή του νόμιμα μέσα που καθιστούν δυνατή την ταυτοποίηση του οικείου προσώπου χάρη στις πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες έχει στη διάθεσή της, για τον τελευταίο, η εταιρία που του παρέχει υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο (σκέψη 49, σημείο 1 του διατακτικού).

Απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Nowak (C-434/16, ECLI:EU:C:2017:582)

Ο P. Nowak, μαθητευόμενος λογιστής, είχε αποτύχει στις εξετάσεις που οργάνωσε ο ιρλανδικός σύλλογος λογιστών. Υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 4 του νόμου περί προστασίας των δεδομένων, αίτηση πρόσβασης σε όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία τον αφορούσαν και βρίσκονταν στην κατοχή του συλλόγου. Ο σύλλογος λογιστών κοινοποίησε στον P. Nowak ορισμένα έγγραφα, αλλά αρνήθηκε να του επιδείξει αντίγραφο του γραπτού των εξετάσεών του, με την αιτιολογία ότι αυτό δεν περιείχε προσωπικά του δεδομένα κατά την έννοια του νόμου περί προστασίας των δεδομένων.

Δεδομένου ότι και η εθνική αρχή προστασίας δεδομένων απέρριψε την αίτηση πρόσβασης με την ίδια αιτιολογία, ο P. Nowak προσέφυγε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία), ενώπιον του οποίου ο P. Nowak άσκησε αίτηση αναίρεσης, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46 έχει την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου σε

επαγγελματικές εξετάσεις και οι ενδεχόμενες σχετικές διορθώσεις του εξεταστή συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τον υποψήφιο, υπό την έννοια της διάταξης αυτής.

Πρώτον, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, για να χαρακτηριστεί ένα στοιχείο ως «δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα» κατά το άρθρο 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 95/46/ΕΚ, δεν απαιτείται όλες οι πληροφορίες που καθιστούν δυνατή την εξακρίβωση του εμπλεκόμενου προσώπου να βρίσκονται στη διάθεση ενός μόνον προσώπου. Ακόμη δε και αν ο εξεταστής δεν γνωρίζει την ταυτότητα του υποψηφίου κατά τη βαθμολόγηση των απαντήσεων του τελευταίου στο πλαίσιο εξετάσεων, ο διοργανωτής των εξετάσεων, εν προκειμένω ο σύλλογος λογιστών, έχει, αντιθέτως, στη διάθεσή του τις αναγκαίες πληροφορίες ώστε να μπορεί να εξακριβώσει χωρίς δυσκολίες και με βεβαιότητα την ταυτότητα του υποψηφίου αυτού με βάση τον αριθμό αναγνώρισης που αναγράφεται στο γραπτό του ή στο εξώφυλλο του γραπτού, καθώς και να προσδιορίσει ποιος υποψήφιος έδωσε ποιες απαντήσεις.

Δεύτερον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου σε επαγγελματικές εξετάσεις αποτελούν πληροφορίες που συνδέονται με το άτομο του. Συγκεκριμένα, το περιεχόμενο των απαντήσεων αποτελεί ένδειξη του επιπέδου γνώσεων και των ικανοτήτων του υποψηφίου σε δεδομένο τομέα, καθώς και, ενδεχομένως, του τρόπου σκέψης, της συλλογιστικής του ικανότητας και του κριτικού του πνεύματος. Εξάλλου, ο σκοπός για τον οποίο συλλέγονται οι απαντήσεις είναι να εκτιμηθούν οι επαγγελματικές δεξιότητες του υποψηφίου και η ικανότητά του να ασκήσει το αντίστοιχο επάγγελμα. Επιπλέον, η χρήση των πληροφοριών αυτών, όπως αντανακλάται, ιδίως, στην επιτυχία ή στην αποτυχία του υποψηφίου στις εξετάσεις, ενδέχεται να έχει αντίκτυπο στα δικαιώματα και στα συμφέροντά του, αφού μπορεί να καθορίσει ή να επηρεάσει, για παράδειγμα, τις πιθανότητες πρόσβασης στο επάγγελμα ή στη θέση εργασίας που αυτός επιθυμεί. Μάλιστα διαπίστωσε ότι οι γραπτές απαντήσεις του υποψηφίου σε επαγγελματικές εξετάσεις συνιστούν πληροφορίες που αφορούν τον υποψήφιο λόγω του περιεχομένου τους, του σκοπού τους και του αποτελέσματός τους ισχύει και όταν πρόκειται για εξέταση με ανοιχτά βιβλία.

Τρίτον, όσον αφορά τις διορθώσεις του εξεταστή στις απαντήσεις του υποψηφίου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αυτές αποτελούν, όπως και οι απαντήσεις του υποψηφίου στην εξέταση, πληροφορίες που αφορούν τον υποψήφιο, δεδομένου ότι στις διορθώσεις αποτυπώνεται η γνώμη ή η εκτίμηση του εξεταστή όσον αφορά την ατομική επίδοση του εξεταζομένου, ιδίως τις γνώσεις και τις ικανότητές του στον οικείο τομέα. Άλλωστε, οι διορθώσεις έχουν ακριβώς ως σκοπό να τεκμηριώσουν την αξιολόγηση της επίδοσης του υποψηφίου από τον εξεταστή και μπορεί να έχουν συνέπειες για τον πρώτο.

Τέταρτον, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου στο πλαίσιο επαγγελματικών εξετάσεων και οι ενδεχόμενες σχετικές διορθώσεις του εξεταστή μπορούν να ελεγχθούν, ιδίως, όσον αφορά την ακρίβειά τους και την ανάγκη διατήρησής τους, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχεία δ΄ και ε΄, της οδηγίας 95/46, και υπόκεινται σε διόρθωση ή διαγραφή, δυνάμει του άρθρου 12, στοιχείο β΄, της οδηγίας αυτής. Το να δοθεί στον υποψήφιο δικαίωμα πρόσβασης στις απαντήσεις και τις διορθώσεις αυτές, δυνάμει του άρθρου 12, στοιχείο α΄, της εν λόγω οδηγίας, εξυπηρετεί τον σκοπό της οδηγίας, ο οποίος είναι να εξασφαλιστεί ότι το δικαίωμα του υποψηφίου στην ιδιωτική του ζωή θα προστατευθεί έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων που τον αφορούν, τούτο δε ανεξάρτητα από το αν ο υποψήφιος έχει, ή όχι, τέτοιο δικαίωμα πρόσβασης και βάσει της εθνικής ρύθμισης που έχει εφαρμογή στη διαδικασία εξέτασης. Εντούτοις, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι τα δικαιώματα πρόσβασης και διόρθωσης, δυνάμει του άρθρου 12, στοιχεία α΄ και β΄, της οδηγίας 95/46/ΕΚ, δεν καλύπτουν τις ερωτήσεις των εξετάσεων, οι οποίες δεν συνιστούν αυτές καθαυτές δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του υποψηφίου.

Με βάση το ως άνω σκεπτικό, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου σε επαγγελματικές εξετάσεις και οι τυχόν σχετικές διορθώσεις του εξεταστή συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 95/46/ΕΚ.

3. Έννοια της «επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»

Απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003 (ολομέλεια), Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596)

Η Β. Lindqvist, εργαζόμενη εθελοντικώς σε ενορία της Προτεσταντικής Εκκλησίας της Σουηδίας, είχε δημιουργήσει ιστοσελίδες, από τον προσωπικό υπολογιστή της, στις οποίες δημοσίευε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διαφόρων ατόμων που εργάζονταν, όπως αυτή, εθελοντικώς στην εν λόγω ενορία. Η Β. Lindqvist καταδικάστηκε στην καταβολή προστίμου, με την αιτιολογία ότι είχε χρησιμοποιήσει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αυτοματοποιημένης επεξεργασίας χωρίς προηγουμένως να υποβάλει γραπτή δήλωση στον σουηδικό Datainspektion (δημόσιο οργανισμό για την προστασία των δεδομένων που διαβιβάζονται μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών), ότι τα είχε μεταφέρει, χωρίς άδεια, προς τρίτες χώρες και ότι είχε επεξεργαστεί ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο της έφεσης που άσκησε η Β. Lindqvist ενώπιον του Göta hovrätt (εφετείου, Σουηδία) κατά της καταδικαστικής απόφασης, το εθνικό αυτό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα ζητώντας, ιδίως, να διευκρινιστεί αν η Β. Lindqvist είχε πραγματοποιήσει «αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», κατά την έννοια της οδηγίας 95/46/EK.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η μνεία, σε ιστοσελίδα του διαδικτύου, διαφόρων προσώπων και ο προσδιορισμός της ταυτότητάς τους είτε με το όνομά τους είτε με άλλα μέσα, για παράδειγμα με τον αριθμό τηλεφώνου τους ή με στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες εργασίας τους και τις ασχολίες τους κατά τον ελεύθερό τους χρόνο, ισοδυναμούν με «αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», όπως την εννοεί η οδηγία (σκέψη 27, σημείο 1 του διατακτικού). Συγκεκριμένα, μια τέτοια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο εθελοντικών ή θρησκευτικών δραστηριοτήτων δεν καλύπτεται από καμία εκ των εξαιρέσεων από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, αφού δεν εμπίπτει ούτε στην κατηγορία δραστηριοτήτων που έχουν ως αντικείμενο τη δημόσια ασφάλεια ούτε στην κατηγορία των αποκλειστικώς προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων (σκέψεις 38, 43-48, σημείο 2 του διατακτικού).

Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317)

Το 2010, Ισπανός υπήκοος είχε υποβάλει καταγγελία στην Agencia Española de Protección de Datos (ισπανική αρχή προστασίας δεδομένων, στο εξής: AEPD) κατά της La Vanguardia Ediciones SL, η οποία εκδίδει καθημερινή εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας στην Ισπανία, καθώς και κατά των Google Spain και Google. Ο καταγγέλλων ισχυρίστηκε ότι, όταν το ονοματεπώνυμό του γραφόταν από κάποιον χρήστη του διαδικτύου στη μηχανή αναζήτησης της Google, εμφανίζονταν σύνδεσμοι προς δύο σελίδες της εφημερίδας La Vanguardia, χρονολογούμενες από το 1998, όπου περιλαμβάνονταν ανακοίνωση για πλειστηριασμό ακινήτου κατόπιν μέτρου αναγκαστικής εκτέλεσης το οποίο επιβλήθηκε εις βάρος του λόγω οφειλών του. Με την καταγγελία του, ο ενδιαφερόμενος ζητούσε, αφενός, να υποχρεωθεί η La Vanguardia είτε να απαλείψει ή να τροποποιήσει τις επίμαχες σελίδες είτε να χρησιμοποιήσει τα εργαλεία που προσφέρουν οι μηχανές αναζήτησης προκειμένου να προστατευθούν τα δεδομένα αυτά. Αφετέρου, ο ενδιαφερόμενος ζητούσε να υποχρεωθεί η Google Spain ή η Google να διαγράψει ή να αποκρύψει τα προσωπικά δεδομένα του ώστε να μην εμφανίζονται πλέον στα αποτελέσματα αναζήτησης και σε συνδέσμους της La Vanguardia.

Η AEPD είχε απορρίψει την καταγγελία κατά της La Vanguardia, εκτιμώντας ότι οι επίδικες πληροφορίες δημοσιεύθηκαν νόμιμα, αλλά, αντιθέτως, είχε κάνει δεκτή την καταγγελία όσον αφορά τη Google Spain και τη Google και είχε ζητήσει από τις δύο εταιρίες να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε τα δεδομένα να αφαιρεθούν από το ευρετήριό τους και να καταστεί αδύνατη η πρόσβαση σε αυτά στο μέλλον. Καθώς οι ως άνω εταιρίες άσκησαν δύο χωριστές προσφυγές ενώπιον του Audiencia Nacional (Ισπανία) με αίτημα την ακύρωση της απόφασης της AEPD, το ισπανικό δικαστήριο υπέβαλε σειρά προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο.

Έτσι, δόθηκε η ευκαιρία στο Δικαστήριο να αποσαφηνίσει την έννοια της «επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» στο διαδίκτυο, υπό το πρίσμα της οδηγίας 95/46/EK.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ειδικότερα, ότι η δραστηριότητα μηχανής αναζήτησης, που συνίσταται στον εντοπισμό πληροφοριών τις οποίες τρίτοι δημοσιεύουν ή αναρτούν στο διαδίκτυο, στην αυτόματη ευρετηρίασή τους, στην προσωρινή αποθήκευσή τους και, τελικώς, στη διάθεσή τους στους χρήστες του διαδικτύου με ορισμένη σειρά προτίμησης, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» όταν οι εν λόγω πληροφορίες περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα (σημείο 1 του διατακτικού). Το Δικαστήριο υπενθύμισε, επιπλέον, ότι οι πράξεις στις οποίες αναφέρεται η οδηγία πρέπει να χαρακτηρίζονται ως επεξεργασία ακόμη και στην περίπτωση όπου αφορούν αποκλειστικώς πληροφορίες που έχουν ήδη δημοσιευθεί αυτούσιες στα μέσα ενημέρωσης. Εάν, σε μια τέτοια περίπτωση, γινόταν δεκτή γενική εξαίρεση από την εφαρμογή της οδηγίας, η τελευταία θα καθίστατο σε μεγάλο βαθμό άνευ περιεχομένου (σκέψεις 29, 30).

4. Προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, βάσει του άρθρου 7 της οδηγίας 95/46/EK

Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Huber (C-524/06, EU:C:2008:724)¹⁸

Η Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης και Προσφύγων, Γερμανία) διαχειριζόταν κεντρικό μητρώο αλλοδαπών, όπου συγκεντρώνονταν ορισμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για αλλοδαπούς που διέμεναν πλέον των τριών μηνών στο έδαφος της Γερμανίας. Το μητρώο χρησιμοποιούνταν για λόγους στατιστικής και κατά την άσκηση, από τις υπηρεσίες ασφάλειας, την αστυνομία και τις δικαστικές αρχές, των αρμοδιοτήτων τους σε θέματα διώξεων και ερευνών σχετικών με εγκλήματα ή με ενέργειες που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια.

Ο Η. Huber, Αυστριακός υπήκοος, εγκαταστάθηκε στη Γερμανία το 1996 και εργαζόταν ως ανεξάρτητος ασφαλιστικός πράκτορας. Θεωρώντας ότι υφίστατο διάκριση λόγω της επεξεργασίας των δεδομένων που τον αφορούσαν και περιλαμβάνονταν στο μητρώο, και διηπειδή δεν υπήρχε ανάλογη βάση δεδομένων για τους Γερμανούς υπηκόους, ο Η. Huber ζήτησε τη διαγραφή των δεδομένων αυτών.

Κατόπιν τούτου, το Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (διοικητικό εφετείο του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία) ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν ήταν σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία γινόταν στο πλαίσιο της λειτουργίας του μητρώου.

¹⁸ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην ετήσια έκθεση 2008, σ. 48.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, καταρχάς, ότι το δικαίωμα διαμονής των πολιτών της Ένωσης στο έδαφος κράτους μέλους του οποίου δεν είναι υπήκοοι δεν είναι ανεπιφύλακτο, αλλά μπορεί να συνοδεύεται από περιορισμούς. Επομένως, η χρήση ενός τέτοιου μητρώου για τον σκοπό της υποστήριξης των αρχών που είναι επιφορτισμένες με την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας η οποία διέπει το δικαίωμα διαμονής είναι, καταρχήν, θεμιτή και, λαμβανομένης υπόψη της φύσης του, δεν αντιβαίνει στην προβλεπόμενη από το άρθρο 12, παράγραφος 1, ΣΕΚ (πλέον άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ) απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας. Εντούτοις, ένα τέτοιο μητρώο δεν μπορεί να περιέχει άλλες πληροφορίες πλην εκείνων που είναι αναγκαίες για τον σκοπό αυτό, κατά την έννοια της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (σκέψεις 54, 58, 59).

Όσον αφορά το ζήτημα τι νοείται ως αναγκαία επεξεργασία κατά το άρθρο 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46/ΕΚ, το Δικαστήριο επανέλαβε καταρχάς ότι πρόκειται για αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης, η οποία πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται πλήρως στον σκοπό της οδηγίας 95/46/ΕΚ, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο της 1, παράγραφος 1. Ακολούθως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι σύστημα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης εάν περιέχει αποκλειστικώς τα δεδομένα τα οποία είναι αναγκαία για την εφαρμογή από τις εθνικές αρχές της οικείας εσωτερικής νομοθεσίας και εάν ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας του παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικότερης εφαρμογής της νομοθεσίας αυτής όσον αφορά τους πολίτες της Ένωσης που δεν είναι υπήκοοι του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούν να θεωρηθούν αναγκαίες, υπό την έννοια του άρθρου 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46/ΕΚ, η αποθήκευση και η επεξεργασία ονομαστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο ενός τέτοιου μητρώου για λόγους στατιστικής (σκέψεις 52, 66, 68).

Εξάλλου, ως προς το ζήτημα της χρήσης των δεδομένων που περιέχονται στο μητρώο για σκοπούς πάταξης της εγκληματικότητας, το Δικαστήριο επισήμανε ιδίως ότι ο σκοπός αυτός αφορά τη δίωξη διαπραχθέντων εγκλημάτων, ανεξαρτήτως της ιθαγένειας των δραστών. Επομένως, το κράτος μέλος δεν επιτρέπεται να διακρίνει τους ημεδαπούς από τους αλλοδαπούς πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στο έδαφός του, με γνώμονα τον σκοπό της πάταξης της εγκληματικότητας. Ως εκ τούτου, συνιστά δυσμενή διάκριση απαγορευόμενη από το άρθρο 12, παράγραφος 1, ΣΕΚ η διαφορετική μεταχείριση των ημεδαπών και των υπόλοιπων πολιτών της Ένωσης λόγω της συστηματικής επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μόνον των πολιτών της Ένωσης που δεν είναι υπήκοοι του αντίστοιχου κράτους μέλους με σκοπό την καταπολέμηση της εγκληματικότητας συνιστά δυσμενή διάκριση απαγορευόμενη από το άρθρο 12, παράγραφος 1, ΣΕΚ (σκέψεις 78-80).

Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, ASNEF και FECEMD (C-468/10 και C-469/10, EU:C:2011:777)

Η Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF), αφενός, και η Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD), αφετέρου, προσέφυγαν ενώπιον του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία) κατά διάφορων άρθρων του βασιλικού διατάγματος 1720/2007 για την εφαρμογή του οργανικού νόμου 15/1999, με τον οποίο μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο η οδηγία 95/46/ΕΚ.

Ειδικότερα, κατά την ASNEF και τη FECEMD, προκειμένου να επιτρέπεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα χωρίς τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου, το ισπανικό δίκαιο πρόσθεσε μια προϋπόθεση η οποία δεν προβλέπεται στην οδηγία 95/46/ΕΚ, απαιτώντας να περιέχονται τα δεδομένα σε «προσβάσιμες στο κοινό πηγές», όπως οι απαριθμούμενες στο άρθρο 3, στοιχείο j, του οργανικού νόμου 15/1999. Συναφώς, η ASNEF και η FECEMD είχαν υποστηρίξει ότι ο οργανικός νόμος και το βασιλικό διάταγμα 1720/2007 περιόριζαν το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/ΕΚ, το οποίο εξαρτά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ελλείψει συγκατάθεσης του ενδιαφερομένου, αποκλειστικώς από την προϋπόθεση να υφίσταται θεμιτό

συμφέρον είτε του υπεύθυνου της επεξεργασίας είτε του τρίτου ή των τρίτων στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα.

Το Δικαστήριο τόνισε, καταρχάς, ότι το άρθρο 7 της οδηγίας 95/46/EK προβλέπει εξαντλητικό και περιοριστικό κατάλογο των περιπτώσεων στις οποίες η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να θεωρηθεί σύννομη, ελλείψει συγκατάθεσης του ενδιαφερομένου. Συνεπώς, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να καθιερώνουν, δυνάμει του άρθρου 5 της εν λόγω οδηγίας, άλλες αρχές σχετικά με τη νομιμοποίηση των επεξεργασιών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εκτός αυτών που διατυπώνονται στο άρθρο 7, ούτε να τροποποιούν, με πρόσθετες απαιτήσεις, το περιεχόμενο των αρχών που θέτει το άρθρο 7. Συγκεκριμένα, το άρθρο 5 παρέχει στα κράτη μέλη μόνο το δικαίωμα να καθορίζουν, εντός των ορίων του κεφαλαίου II της οδηγίας και, συνεπώς, του άρθρου 7 αυτής, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι επεξεργασίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι σύννομες (σκέψεις 30, 32, 33).

Τα κράτη μέλη μπορούν να χαράσσουν κατευθυντήριες αρχές ως προς το πώς θα γίνεται η αναγκαία στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/EK. Μπορούν επίσης να λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι η σοβαρότητα της προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προσώπου το οποίο αφορά η επεξεργασία ενδέχεται να ποικίλλει ανάλογα με το αν τα επίδικα δεδομένα περιλαμβάνονται ήδη ή όχι σε προσβάσιμες στο κοινό πηγές (σκέψεις 44 και 46).

Εντούτοις, το Δικαστήριο έκρινε ότι, εάν εθνική νομοθεσία αποκλείει τη δυνατότητα επεξεργασίας ορισμένων κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προδικάζοντας για τις κατηγορίες αυτές το αποτέλεσμα της στάθμισης των αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, χωρίς να επιτρέπει διαφορετικό αποτέλεσμα λόγω ειδικών περιστάσεων συγκεκριμένης περίπτωσης, δεν πρόκειται πλέον για καθορισμό κατά το άρθρο 5 της οδηγίας 95/46/EK. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/EK απαγορεύει σε κράτος μέλος να αποκλείει κατηγορηματικώς και γενικώς τη δυνατότητα επεξεργασίας ορισμένων κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς να επιτρέπει στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων στο πλαίσιο συγκεκριμένης περίπτωσης (σκέψεις 47, 48).

Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2016, Breyer (C-582/14, EU:C:2016:779)

Στην απόφαση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.2., με τίτλο «Έννοια των “δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το Δικαστήριο εξέτασε επίσης το ζήτημα αν προσκρούει στο άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/EK ρύθμιση του εθνικού δικαίου δυνάμει της οποίας, αφενός, ο φορέας παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων μπορεί να συλλέγει και να χρησιμοποιεί προσωπικά δεδομένα χρήστη των ως άνω υπηρεσιών χωρίς τη συγκατάθεσή του μόνο στον βαθμό που η συλλογή και η χρησιμοποίησή τους απαιτούνται για να καταστεί δυνατή και να τιμολογηθεί η συγκεκριμένη χρήση των υπηρεσιών αυτών από τον χρήστη, και, αφετέρου, ο σκοπός της διασφάλισης της γενικής λειτουργικότητας των ίδιων πάντοτε υπηρεσιών δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χρησιμοποίηση των δεδομένων αυτών μετά το πέρας της εκάστοτε επίσκεψης σε διαδικτυακό τόπο.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εθνική ρύθμιση αντιβαίνει στο άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/EK. Ειδικότερα, δυνάμει της ρύθμισης αυτής, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι σύννομη όταν είναι απαραίτητη για την επίτευξη του θεμιτού συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα, υπό τον όρο ότι δεν υπερισχύουν το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του προσώπου που αφορούν τα δεδομένα. Εν προκειμένω, όμως, η γερμανική ρύθμιση αποκλείει κατηγορηματικώς και γενικώς τη δυνατότητα επεξεργασίας ορισμένων κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς να αφήνει περιθώριο για στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων στο πλαίσιο συγκεκριμένης περίπτωσης. Έτσι, περιορίζει

ανεπίτρεπτα το πεδίο εφαρμογής της αρχής που προβλέπεται στο άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/EK, αποκλείοντας τη στάθμιση του σκοπού της διασφάλισης της γενικής λειτουργικότητας των διαδικτυακών τόπων του τηλεμέσου με το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες των χρηστών (σκέψεις 62-64, σημείο 2 του διατακτικού).

Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Rīgas satiksme (C-13/16, EU:C:2017:336)

Η υπόθεση αναγόταν σε διαφορά μεταξύ, αφενός, της λετονικής αστυνομίας και, αφετέρου, της Rīgas satiksme, εταιρίας τρόλεϊ της πόλης της Ρίγας, με αντικείμενο αίτηση γνωστοποίησης των δεδομένων ταυτοποίησης του υπαιτίου ενός ατυχήματος. Επρόκειτο για τροχαίο ατύχημα που συνέβη όταν οδηγός ταξί είχε σταθμεύσει το όχημά του στην άκρη του οδοστρώματος και, ενώ τρόλεϊ της Rīgas satiksme περνούσε δίπλα από το ταξί, ο επιβάτης που βρισκόταν στο πίσω κάθισμα του ταξί άνοιξε ανοίξει την πόρτα, η οποία προσέκρουσε στο τρόλεϊ και του προξένησε φθορές. Η Rīgas satiksme, η οποία σκόπευε να ασκήσει αγωγή, ζήτησε, μεταξύ άλλων, από την αστυνομία να της γνωστοποιήσει τα στοιχεία της ταυτότητας του υπαιτίου του ατυχήματος. Η αστυνομία αρνήθηκε να γνωστοποιήσει τον αριθμό δελτίου ταυτότητας και τη διεύθυνση κατοικίας του επιβάτη και τα σχετικά με τις εξηγήσεις των εμπλεκόμενων στο ατύχημα έγγραφα, με την αιτιολογία ότι τα έγγραφα που αφορούν διοικητική διαδικασία η οποία καταλήγει στην επιβολή κυρώσεων μπορούν να γνωστοποιηθούν μόνο στα μέρη της υπόθεσης αυτής και, όσον αφορά τον αριθμό δελτίου ταυτότητας και τη διεύθυνση, ο νόμος περί προστασίας των δεδομένων των φυσικών προσώπων απαγορεύει τη γνωστοποίηση τέτοιων πληροφοριών οι οποίες αναφέρονται σε ιδιώτες.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (Ανώτατο Δικαστήριο, τμήμα διοικητικών διαφορών, Λετονία) ζήτησε από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/EK επιβάλλει υποχρέωση γνωστοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτο, προκειμένου ο τελευταίος να μπορέσει να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων για τη ζημία που του προκάλεσε το πρόσωπο το οποίο αφορά η προστασία των δεδομένων, και εάν το γεγονός ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο είναι ανήλικος μπορεί να επηρεάσει την ερμηνεία της διάταξης αυτής.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46/EK έχει την έννοια ότι δεν επιβάλλει υποχρέωση γνωστοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτο, προκειμένου αυτός να μπορέσει να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων για τη ζημία που του προκάλεσε το πρόσωπο το οποίο αφορά η προστασία των δεδομένων. Εντούτοις, η εν λόγω διάταξη δεν αντιτίθεται σε μια τέτοια γνωστοποίηση, σε περίπτωση που αυτή πραγματοποιείται βάσει του εθνικού δικαίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων της ως άνω διάταξης (σκέψεις 27, 34 και διατακτικό).

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, με την επιφύλαξη του ελέγχου των ζητημάτων για τα οποία αρμόδιο είναι το αιτούν δικαστήριο, δεν φαίνεται να είναι δικαιολογημένη, υπό συνθήκες όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, η άρνηση γνωστοποίησης σε ζημιωθέντα των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που είναι απαραίτητα για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης κατά του υπαιτίου της ζημίας ή, ενδεχομένως, των ασκούντων τη γονική επιμέλεια, εφόσον ο υπαίτιος είναι ανήλικος (σκέψη 33).

Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725)

Στη διαφορά της κύριας δίκης, ο P. Puškár προσέφυγε ενώπιον του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Σλοβακική Δημοκρατία) ζητώντας να υποχρεωθούν η Finančné riaditeľstvo (Διεύθυνση Οικονομικών), όλες οι υπαγόμενες σε αυτήν φορολογικές υπηρεσίες και το Kriminálny úrad finančnej správy (Γραφείο της φορολογικής διοίκησης για τη δίωξη του εγκλήματος) να μην

εγγράφουν το όνομά του στον κατάλογο των χαρακτηριζόμενων από τη Διεύθυνση Οικονομικών ως «εικονικών προσώπων», ο οποίος καταρτίζεται από την τελευταία στο πλαίσιο της είσπραξης του φόρου και επικαιροποιείται τόσο από τη Διεύθυνση Οικονομικών όσο και από το Γραφείο της φορολογικής διοίκησης για τη δίωξη του εγκλήματος (στο εξής: επίμαχος κατάλογος). Επιπλέον, ζήτησε να απαλειφθεί από τους σχετικούς καταλόγους και από το πληροφοριακό σύστημα της φορολογικής διοίκησης οποιαδήποτε μνεία σχετική με αυτόν.

Κατόπιν τούτου, το Najnyžší súd κάλεσε το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει αν το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και των επικοινωνιών, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη, και το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν, χωρίς τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου, να καταρτίζουν καταλόγους δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τις ανάγκες της είσπραξης των φόρων, με συνέπεια η απόκτηση προσωπικών δεδομένων από τις δημόσιες αρχές με σκοπό την πάταξη της φοροδιαφυγής να ενέχει, από μόνη της, κίνδυνο.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46/EK δεν απαγορεύει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις αρχές κράτους μέλους με σκοπό την είσπραξη των φόρων και την πάταξη της φοροδιαφυγής, όπως η επίδικη εν προκειμένω επεξεργασία που γινόταν μέσω της κατάρτισης καταλόγου προσώπων χωρίς τη συγκατάθεσή τους, εφόσον, αφενός, η εθνική νομοθεσία έχει αναθέσει στις εν λόγω αρχές αποστολή δημοσίου συμφέροντος κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η κατάρτιση του επίμαχου καταλόγου και η εγγραφή σε αυτόν του ονόματος των ενδιαφερόμενων προσώπων είναι όντως πρόσφορες και αναγκαίες για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών και υφίστανται επαρκείς ενδείξεις για να υποτεθεί ότι τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα ορθώς έχουν περιληφθεί στον κατάλογο και εφόσον, αφετέρου, πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται, βάσει της οδηγίας 95/46/EK, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (σκέψη 117, σημείο 3 του διατακτικού).

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να ελέγξει αν η κατάρτιση του επίμαχου καταλόγου είναι αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής δημοσίου συμφέροντος των εθνικών αρχών, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, του ακριβούς σκοπού της κατάρτισης του καταλόγου, των έννομων συνεπειών που έχει για τους ενδιαφερόμενους η εγγραφή τους σε αυτόν, καθώς και του δημόσιου, ή μη, χαρακτήρα του καταλόγου. Επιπλέον, όσον αφορά την αρχή της αναλογικότητας, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει κατά πόσον η κατάρτιση του επίμαχου καταλόγου και η εγγραφή σε αυτόν του ονόματος των ενδιαφερόμενων προσώπων είναι πρόσφορες για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών και κατά πόσον οι ίδιοι σκοποί μπορούν να επιτευχθούν με λιγότερο επαχθή μέτρα (σκέψεις 111, 112, 113).

Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η εγγραφή του ονόματος ενός προσώπου στον επίμαχο κατάλογο ενδέχεται να προσβάλει ορισμένα από τα δικαιώματά του. Ειδικότερα, η εγγραφή στον κατάλογο ενδέχεται να βλάψει τη φήμη του και να επηρεάσει τις σχέσεις του με τις φορολογικές αρχές. Ομοίως, η εγγραφή αυτή μπορεί να θίγει το τεκμήριο αθωότητας του οικείου προσώπου, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 48, παράγραφος 1, του Χάρτη, καθώς και την προστατευόμενη από το άρθρο 16 του Χάρτη επιχειρηματική ελευθερία των νομικών προσώπων με τα οποία συσχετίζονται τα εγγεγραμμένα στον επίμαχο κατάλογο φυσικά πρόσωπα. Ως εκ τούτου, τέτοια προσβολή μπορεί να θεωρηθεί εύλογη μόνον εφόσον υφίστανται επαρκείς ενδείξεις που να δημιουργούν την υπόνοια ότι ο θιγόμενος κατέχει εικονικές διευθυντικές θέσεις στα νομικά πρόσωπα με τα οποία συσχετίζεται και ότι, κατ' επέκταση, συνιστά κίνδυνο, από πλευράς είσπραξης των φόρων και πάταξης της φοροδιαφυγής (σκέψη 114).

Εκτός αυτού, το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι συντρέχαν λόγοι για να περιοριστούν, δυνάμει του άρθρου 13 της οδηγίας 95/46/EK, ορισμένα από τα δικαιώματα που προβλέπονται στα άρθρα 6 και 10 έως 12 της ίδιας οδηγίας, όπως το δικαίωμα ενημέρωσης του ενδιαφερομένου, εντούτοις ο

περιορισμός αυτός έπρεπε, αφενός, να είναι αναγκαίος για τη διαφύλαξη ενός εκ των απαριθμούμενων στην παράγραφο 1 του άρθρου 13 συμφερόντων, όπως για παράδειγμα σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος στον φορολογικό τομέα, και, αφετέρου, να απορρέει από νομοθετικό μέτρο (σκέψη 116).

III. Διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες

*Απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003 (ολομέλεια), Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596)*¹⁹

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.3., με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το αιτούν δικαστήριο ζήτησε, μεταξύ άλλων, να διευκρινιστεί αν η B. Lindqvist είχε διαβιβάσει δεδομένα προς τρίτη χώρα, κατά την έννοια της οδηγίας 95/46/EK.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υφίσταται «διαβίβαση δεδομένων προς τρίτη χώρα», κατά την έννοια του άρθρου 25 της οδηγίας 95/46/EK, σε περίπτωση που άτομο ευρισκόμενο σε κράτος μέλος αναρτά σε ιστοσελίδα του διαδικτύου προσωπικά δεδομένα που καθίστανται έτσι προσβάσιμα σε οποιονδήποτε συνδέεται στο διαδίκτυο, ακόμη και από τρίτες χώρες, όταν η εν λόγω ιστοσελίδα αποθηκεύεται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο παρέχει υπηρεσίες φιλοξενίας του ιστότοπου όπου εμφανίζεται η ιστοσελίδα και το οποίο είναι εγκατεστημένο στο ίδιο ή σε άλλο κράτος μέλος (σκέψη 71, σημείο 4 του διατακτικού).

Συγκεκριμένα, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, του σταδίου ανάπτυξης του διαδικτύου κατά τον χρόνο κατάρτισης της οδηγίας 95/46/EK και, αφετέρου, του γεγονότος ότι στο κεφάλαιο IV της οδηγίας αυτής, όπου περιλαμβάνεται το άρθρο 25, το οποίο αποσκοπεί στη διασφάλιση του ελέγχου, από τα κράτη μέλη, της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τις τρίτες χώρες και στην απαγόρευση των διαβιβάσεων όταν οι χώρες αυτές δεν παρέχουν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, δεν υπάρχουν κριτήρια σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο κοινοτικός νομοθέτης είχε την πρόθεση να συμπεριλάβει, με μελλοντική προοπτική, στην έννοια της «διαβίβασης δεδομένων προς τρίτη χώρα» την ανάρτηση δεδομένων σε ιστοσελίδα του διαδικτύου, έστω και αν αυτά καθίσταται έτσι προσβάσιμα σε όσα πρόσωπα, από τρίτες χώρες, έχουν τα αναγκαία προς τούτο τεχνικά μέσα (σκέψεις 63, 64, 68).

*Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650)*²⁰

Ο M. Schrems, Αυστριακός υπήκοος και χρήστης του μέσου κοινωνικής δικτύωσης Facebook, είχε υποβάλει καταγγελία στον Data Protection Commissioner (επίτροπο προστασίας δεδομένων, Ιρλανδία), επειδή η Facebook Ireland διαβίβαζε στις Ηνωμένες Πολιτείες δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών του και τα διατηρούσε σε διακομιστές εγκαταστημένους στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου υποβάλλονταν σε επεξεργασία. Κατά τον M. Schrems, η νομοθεσία και η πρακτική των Ηνωμένων Πολιτειών δεν παρείχαν επαρκή προστασία κατά της παρακολούθησης, από τις δημόσιες αρχές, των δεδομένων που διαβιβάζονταν προς τη χώρα αυτή. Ο Data Protection Commissioner είχε αρνηθεί να ερευνήσει την καταγγελία, με την αιτιολογία, ιδίως, ότι στην απόφαση

¹⁹ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Έκθεση Πεπραγμένων 2003, σ. 70.

²⁰ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην ετήσια έκθεση 2015, σ. 56.

2000/520/EK²¹, η Επιτροπή είχε εκτιμήσει ότι, στο πλαίσιο του καθεστώτος «ασφαλούς λιμένα» (στα αγγλικά, «safe harbour»)²², οι Ηνωμένες Πολιτείες εξασφάλιζαν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των διαβιβαζόμενων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο αυτό, το High Court (Ανώτερο Δικαστήριο, Ιρλανδία) ζήτησε από το Δικαστήριο, αφενός, να ερμηνεύσει το άρθρο 25, παράγραφος 6, της οδηγίας 95/46/EK, δυνάμει του οποίου η Επιτροπή μπορεί να αποφανθεί ότι τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των διαβιβαζόμενων δεδομένων, και, αφετέρου, να ελέγξει κατ' ουσίαν το κύρος της απόφασης 2000/520/EK που εξέδωσε η Επιτροπή βάσει ακριβώς του άρθρου 25, παράγραφος 6, της οδηγίας 95/46/EK.

Το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρη την απόφαση της Επιτροπής στο σύνολό της, υπογραμμίζοντας, καταρχάς, ότι η Επιτροπή όφειλε, προτού να την εκδώσει, να διαπιστώσει ότι η οικεία τρίτη χώρα εξασφαλίζει, στην πράξη, επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων ουσιαστικά ισοδύναμο με εκείνο που εγγυάται η έννομη τάξη της Ένωσης και να αιτιολογήσει δεόντως τη διαπίστωσή της. Εντούτοις, στο μέτρο που η Επιτροπή δεν κάνει, στην απόφαση 2000/520/EK, καμία αναφορά σε τέτοιο επίπεδο προστασίας, το άρθρο 1 της εν λόγω απόφασης δεν συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 25, παράγραφος 6, της οδηγίας 95/46/EK, υπό το πρίσμα του Χάρτη, και είναι, ως εκ τούτου, άκυρο. Συγκεκριμένα, οι αρχές ασφαλούς λιμένα ισχύουν αποκλειστικώς για τους αμερικανικούς οργανισμούς οι οποίοι έχουν αυτοπιστοποιηθεί και λαμβάνουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από την Ένωση, χωρίς να επιβάλλεται στις αμερικανικές δημόσιες αρχές να τηρούν τις ίδιες αυτές αρχές. Επιπλέον, η απόφαση 2000/520/EK δημιουργεί το ενδεχόμενο επεμβάσεων στα θεμελιώδη δικαιώματα των προσώπων των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν διαβιβαστεί ή θα μπορούσαν να διαβιβαστούν από την Ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ η απόφαση δεν περιέχει καμία διαπίστωση σχετικά με την ύπαρξη, στις Ηνωμένες Πολιτείες, κρατικών κανόνων για τον περιορισμό τυχόν επεμβάσεων στα δικαιώματα αυτά και δεν καμία αναφορά στην ύπαρξη αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας έναντι τέτοιων επεμβάσεων (σκέψεις 82, 87-89, 96-98, σημείο 2 του διατακτικού).

Εξάλλου, το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρο το άρθρο 3 της απόφασης 2000/520/EK, επειδή στερεί από τις εθνικές αρχές ελέγχου τις εξουσίες τις οποίες τους απονέμει το άρθρο 28 της οδηγίας 95/46/EK, σε περίπτωση που κάποιο πρόσωπο προβάλλει στοιχεία ικανά να θέσουν εν αμφιβόλω το συμπέρασμα ότι απόφαση με την οποία η Επιτροπή έχει διαπιστώσει ότι τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας είναι συμβατή με την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών (σκέψεις 102-104). Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το ανίσχυρο των άρθρων 1 και 3 της απόφασης 2000/520/EK επηρέαζε το κύρος της απόφασης στο σύνολό της (σκέψεις 105, 106).

Όσον αφορά την αδυναμία αιτιολόγησης μιας τέτοιας επέμβασης, το Δικαστήριο επισήμανε, καταρχάς, ότι ρύθμιση της Ένωσης συνεπαγόμενη επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη πρέπει να προβλέπει σαφείς και ακριβείς κανόνες που να διέπουν την έκταση και την εφαρμογή του σχετικού μέτρου και να επιβάλλουν ελάχιστο αριθμό απαιτήσεων ούτως ώστε τα πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα διατηρούνται να έχουν επαρκείς εγγυήσεις ότι προστατεύονται αποτελεσματικά τα δεδομένα τους από κινδύνους κατάχρησης, καθώς και από οποιαδήποτε αθέμιτη πρόσβαση και οποιαδήποτε αθέμιτη χρήση των δεδομένων αυτών. Η ανάγκη να παρέχονται τέτοιες εγγυήσεις είναι κατά μείζονα λόγο επιτακτική, όταν τα δεδομένα

21 Απόφαση 2000/520/EK της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 2000, βάσει της οδηγίας 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται από τις αρχές ασφαλούς λιμένα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και τις συναφείς συχνές ερωτήσεις που εκδίδονται από το Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ (EE L 215 της 25.8.2000, σ. 7).

22 Το καθεστώς του ασφαλούς λιμένα περιλαμβάνει σειρά αρχών σχετικών με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στις οποίες οι αμερικανικές επιχειρήσεις μπορούν να προσχωρούν προαιρετικώς.

προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε αυτόματη επεξεργασία και υπάρχει σημαντικός κίνδυνος παράνομης πρόσβασης σε αυτά (σκέψη 91).

Πρωτίστως, η προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής στο επίπεδο της Ένωσης επιτάσσει οι εξαιρέσεις από την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και οι περιορισμοί της να μην υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου (σκέψη 92). Δεν περιορίζεται όμως στα όρια του απολύτως αναγκαίου μια ρύθμιση που επιτρέπει κατά γενικευμένο τρόπο τη διατήρηση του συνόλου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όλων των προσώπων των οποίων τα δεδομένα διαβιβάστηκαν από την Ένωση, χωρίς καμία διαφοροποίηση, περιορισμό ή εξαίρεση σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό και χωρίς να προβλέπεται αντικειμενικό κριτήριο που θα μπορούσε να οριοθετήσει την πρόσβαση των δημόσιων αρχών στα δεδομένα και τη μεταγενέστερη χρήση τους για συγκεκριμένους, αυστηρά περιορισμένους σκοπούς ικανούς να δικαιολογήσουν την προσβολή που συνεπάγεται τόσο η πρόσβαση όσο και η χρήση των δεδομένων αυτών (σκέψη 93). Ειδικότερα, ρύθμιση η οποία επιτρέπει στις δημόσιες αρχές την πρόσβαση κατά γενικευμένο τρόπο στο περιεχόμενο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών προσβάλλει το ουσιαστικό περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Ομοίως, ρύθμιση η οποία δεν προβλέπει ένδικα βοηθήματα προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να έχει πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν ή να επιτύχει την τροποποίηση ή την κατάργηση τέτοιων δεδομένων θίγει το ουσιαστικό περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη (σκέψεις 94, 95).

Γνωμοδότηση 1/15 (Συμφωνία PNR ΕΕ-Καναδά) της 26ης Ιουλίου 2017 (τμήμα μείζονος συνθέσεως) (EU:C:2017:592)

Στις 26 Ιουλίου 2017, το Δικαστήριο αποφάνθηκε για πρώτη φορά επί της συμβατότητας σχεδίου διεθνούς συμφωνίας με τον Χάρτη και, ειδικότερα, με τις διατάξεις που αφορούν τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Καναδάς διαπραγματεύτηκαν συμφωνία σχετικά με τη διαβίβαση και την επεξεργασία δεδομένων από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών (συμφωνία PNR), η οποία υπογράφηκε το 2014. Αφού το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζήτησε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να εγκρίνει τη συμφωνία, το τελευταίο αποφάσισε να ζητήσει από το Δικαστήριο να γνωμοδοτήσει αν η σχεδιαζόμενη συμφωνία είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης.

Η σχεδιαζόμενη συμφωνία καθιστά δυνατή τη συστηματική και συνεχή διαβίβαση των δεδομένων PNR του συνόλου των επιβατών αεροπορικών μεταφορών σε канаδική αρχή με σκοπό τη χρήση και τη διατήρησή τους, καθώς και την ενδεχόμενη μεταγενέστερη διαβίβασή τους σε άλλες αρχές και άλλες τρίτες χώρες, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και των σοβαρών μορφών διεθνικής εγκληματικότητας. Για τον σκοπό αυτό, η σχεδιαζόμενη συμφωνία προβλέπει, μεταξύ άλλων, πενταετή διάρκεια αποθήκευσης των δεδομένων και θέτει ιδιαίτερες απαιτήσεις για την ασφάλεια και την ακεραιότητα των δεδομένων PNR, όπως άμεση απόκρυψη των ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και δικαιώματα πρόσβασης στα δεδομένα, διόρθωσης και διαγραφής και τη δυνατότητα διοικητικής και δικαστικής αποκατάστασης.

Τα δεδομένα PNR που αφορά η σχεδιαζόμενη συμφωνία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, εκτός του ονόματος του επιβάτη ή των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, τα αναγκαία για την κράτηση στοιχεία, όπως τις προβλεπόμενες ημερομηνίες ταξιδιού, πληροφορίες σχετικά με τα εισιτήρια, τις ομάδες ατόμων που υποβλήθηκαν σε έλεγχο εισιτηρίων με κοινό αριθμό κράτησης, τα στοιχεία επικοινωνίας του επιβάτη ή των επιβατών, πληροφορίες σχετικά με τα μέσα πληρωμής ή χρέωσης, πληροφορίες σχετικά με τις αποσκευές και γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τους επιβάτες.

Στη γνωμοδότησή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι η συμφωνία PNR δεν μπορεί να συναφθεί υπό την παρούσα μορφή της, επειδή αρκετές από τις διατάξεις της δεν είναι συμβατές με τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζει η Ένωση.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, ότι τόσο η διαβίβαση δεδομένων PNR από την Ένωση στην αρμόδια καναδική αρχή όσο και η διαπραγματευθείσα μεταξύ της Ένωσης και του Καναδά θέσπιση νομικού πλαισίου για τις προϋποθέσεις διατήρησης των δεδομένων αυτών, τη χρήση τους και ενδεχόμενες μεταγενέστερες διαβιβάσεις τους σε άλλες καναδικές αρχές, την Ευρωπαϊκή, τη Eurojust, στις δικαστικές ή αστυνομικές αρχές των κρατών μελών ή, ακόμη, σε αρχές άλλων τρίτων χωρών, συνιστούν επεμβάσεις στο δικαίωμα που κατοχυρώνεται με το άρθρο 7 του Χάρτη. Οι πράξεις αυτές συνιστούν επίσης επέμβαση στο θεμελιώδες δικαίωμα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που κατοχυρώνεται με το άρθρο 8 του Χάρτη, δεδομένου ότι πρόκειται για μορφές επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (σκέψεις 125, 126).

Επιπλέον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, μολοντί ορισμένα εκ των δεδομένων PNR, θεωρούμενα μεμονωμένα, δεν φαίνεται ότι μπορούν να αποκαλύψουν σημαντικές πληροφορίες για την ιδιωτική ζωή των οικείων προσώπων, εντούτοις, θεωρούμενα συνολικά, τα εν λόγω δεδομένα μπορούν, μεταξύ άλλων, να αποκαλύψουν ένα πλήρες ταξιδιωτικό δρομολόγιο, ταξιδιωτικές συνήθειες, σχέσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων και πληροφορίες σχετικά με την οικονομική κατάσταση των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, τις διατροφικές συνήθειες ή την κατάσταση της υγείας τους, μπορούν δε ακόμη να αποκαλύπτουν ευαίσθητα δεδομένα για τους επιβάτες αυτούς, όπως ορίζονται στο άρθρο 2, στοιχείο ε', της σχεδιαζόμενης συμφωνίας (πληροφορίες που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις κ.λπ.) (σκέψη 128).

Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, παρότι οι επίμαχες επεμβάσεις μπορούν να δικαιολογηθούν από την επιδίωξη σκοπού γενικού συμφέροντος (διασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας στο πλαίσιο της καταπολέμησης των τρομοκρατικών αξιόποινων πράξεων και των σοβαρών μορφών διεθνικού εγκλήματος), αρκετές διατάξεις της συμφωνίας δεν περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο και δεν προβλέπουν σαφείς και ακριβείς κανόνες.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, λαμβανομένου υπόψη του κινδύνου επεξεργασίας αντίθετης προς την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, για τη διαβίβαση ευαίσθητων δεδομένων στον Καναδά θα απαιτούνταν ακριβής και ιδιαίτερα βάσιμη δικαιολόγηση, αντλούμενη από άλλους λόγους εκτός της προστασίας της δημόσιας ασφάλειας από την τρομοκρατία και το σοβαρό διεθνικό έγκλημα. Εν προκειμένω, όμως, δεν υφίσταται τέτοια δικαιολόγηση. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διατάξεις της συμφωνίας σχετικά με τη διαβίβαση των ευαίσθητων δεδομένων προς τον Καναδά καθώς και σχετικά με την επεξεργασία και τη διατήρηση των εν λόγω δεδομένων δεν είναι συμβατές με τα θεμελιώδη δικαιώματα (σκέψεις 165, 232).

Δεύτερον, το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατόπιν της αναχώρησης από τον Καναδά των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, η διαρκής αποθήκευση των δεδομένων PNR του συνόλου των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, την οποία επιτρέπει η σχεδιαζόμενη συμφωνία, δεν περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τους επιβάτες αεροπορικών μεταφορών για τους οποίους δεν θεωρήθηκε ότι αποτελούν κίνδυνο με γνώμονα την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού διεθνικού εγκλήματος κατά την άφιξή τους στον Καναδά και έως την αναχώρησή τους από την χώρα αυτή, δεν υφίσταται, κατόπιν της αναχώρησής τους, σχέση, έστω και έμμεση, μεταξύ των δεδομένων τους PNR και του σκοπού που επιδιώκεται με τη σχεδιαζόμενη συμφωνία, η οποία θα δικαιολογούσε τη διατήρηση των δεδομένων αυτών. Αντιθέτως, για τους επιβάτες αεροπορικών μεταφορών για τους οποίους διαπιστώνονται αντικειμενικά στοιχεία δυνάμενα να καταδείξουν ότι ορισμένοι επιβάτες αεροπορικών μεταφορών θα μπορούσαν, ακόμη και κατόπιν της αναχώρησής τους από τον Καναδά, να αποτελούν κίνδυνο με γνώμονα την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού διεθνικού εγκλήματος, η αποθήκευση των δεδομένων τους PNR μπορεί να επιτραπεί

πέραν της παραμονής των προσώπων αυτών στον Καναδά, ακόμη και για διάρκεια πέντε ετών (σκέψεις 205-207, 209).

Τρίτον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το θεμελιώδες δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προϋποθέτει ότι ο ενδιαφερόμενος βεβαιώνεται ότι η επεξεργασία των δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα γίνεται κατά τρόπο ακριβή και νόμιμο. Προκειμένου να προβεί στις αναγκαίες διακριβώσεις, το πρόσωπο αυτό πρέπει να έχει δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα που το αφορούν και τα οποία αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, στη σχεδιαζόμενη συμφωνία, είναι σημαντικό να ενημερώνονται οι επιβάτες αεροπορικών μεταφορών για τη διαβίβαση των δεδομένων τους από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών προς την οικεία τρίτη χώρα και για τη χρήση των δεδομένων αυτών, από τη στιγμή που η ενημέρωση αυτή δεν μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τις έρευνες τις οποίες διεξάγουν οι διαλαμβανόμενες στη σχεδιαζόμενη συμφωνία δημόσιες αρχές. Συγκεκριμένα, η ενημέρωση αυτή είναι, στην πράξη, αναγκαία, προκειμένου οι επιβάτες αεροπορικών μεταφορών να μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους περί παροχής πρόσβασης στα δεδομένα τα οποία τους αφορούν και, ενδεχομένως, άσκησης, σύμφωνα με το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη, αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου.

Επομένως, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες υφίστανται αντικειμενικά στοιχεία δικαιολογούντα τη χρήση των δεδομένων από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού διεθνικού εγκλήματος και για τα οποία απαιτείται η προηγούμενη άδεια δικαστικής αρχής ή ανεξάρτητης διοικητικής οντότητας, η ατομική ενημέρωση των επιβατών αεροπορικών μεταφορών καθίσταται αναγκαία. Το αυτό ισχύει και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα δεδομένα από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών αεροπορικών μεταφορών κοινοποιούνται σε άλλες δημόσιες αρχές ή σε ιδιώτες. Πάντως, η ενημέρωση αυτή πρέπει να πραγματοποιείται μόνον από τη στιγμή που δεν μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τις έρευνες τις οποίες διεξάγουν οι διαλαμβανόμενες στη σχεδιαζόμενη συμφωνία δημόσιες αρχές (σκέψεις 219, 220, 223, 224).

IV. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο

1. Δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα («δικαίωμα στη λήθη»)

Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317)

Στην απόφαση αυτή (βλ. επίσης την ενότητα II.3., με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το Δικαστήριο διευκρίνισε το περιεχόμενο των δικαιωμάτων πρόσβασης και εναντίωσης στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο, τα οποία προβλέπονται στην οδηγία 95/46/EK.

Επομένως, όταν αποφάνθηκε επί του ζητήματος της έκτασης της ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης στο διαδίκτυο, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι προκειμένου να προστατεύονται τα δικαιώματα πρόσβασης και εναντίωσης που κατοχυρώνονται στο άρθρο 12, στοιχείο β', και στο άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/EK, και εφόσον πληρούνται οι οριζόμενες σε αυτά προϋποθέσεις, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να απαλείφει από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, ο οποίος εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, συνδέσμους προς δημοσιευμένες από τρίτους ιστοσελίδες που περιέχουν πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο αυτό. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι τέτοια υποχρέωση μπορεί να υφίσταται επίσης στην περίπτωση κατά την οποία το ονοματεπώνυμο αυτό ή οι πληροφορίες αυτές δεν έχουν διαγραφεί προηγουμένως ή ταυτοχρόνως από τις ως άνω ιστοσελίδες, η υποχρέωση δε αυτή ισχύει ακόμη και όταν αυτή καθαυτή η δημοσίευση των επίμαχων πληροφοριών στις εν λόγω ιστοσελίδες είναι νόμιμη (σκέψη 88, σημείο 3 του διατακτικού).

Εξάλλου, απαντώντας στο ερώτημα αν η οδηγία παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων τη δυνατότητα να απαιτεί την απολοιοφή συνδέσμων προς ιστοσελίδες από έναν τέτοιο κατάλογο αποτελεσμάτων, με την αιτιολογία ότι επιθυμεί να «λησμονηθούν» μετά την παρέλευση ορισμένου χρόνου οι πληροφορίες που εμφανίζονται σε αυτές και αφορούν το πρόσωπό του, το Δικαστήριο επισημαίνει, καταρχάς, ότι ακόμη και η αρχικά νόμιμη επεξεργασία μη ανακριβών δεδομένων μπορεί, με την πάροδο του χρόνου, να καταστεί αντίθετη με την οδηγία αυτή, εφόσον τα εν λόγω δεδομένα πάψουν να είναι απαραίτητα για τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν ή υπέστησαν επεξεργασία, ιδίως όταν τα δεδομένα είναι ακατάλληλα, δεν είναι ή έχουν πάψει να είναι συναφή με το οικείο ζήτημα ή είναι υπερβολικά σε σχέση με τους ως άνω σκοπούς ή με τον χρόνο που έχει παρέλθει (σκέψη 93). Ως εκ τούτου, εφόσον, κατόπιν αίτησης του υποκειμένου των δεδομένων, διαπιστωθεί ότι η εμφάνιση των εν λόγω συνδέσμων εντός του καταλόγου είναι, επί του παρόντος, ασύμβατη με την οδηγία, οι πληροφορίες και οι σύνδεσμοι που περιλαμβάνονται στον ως άνω κατάλογο πρέπει να διαγράφονται (σκέψη 94). Στο πλαίσιο αυτό, η αναγνώριση του δικαιώματος του υποκειμένου των δεδομένων να πάψει η σχετική με το πρόσωπό του πληροφορία να συνδέεται με το ονοματεπώνυμό του μέσω του καταλόγου αποτελεσμάτων δεν προϋποθέτει ότι η εμφάνιση της επίμαχης πληροφορίας στον κατάλογο αποτελεσμάτων προκαλεί βλάβη στο υποκείμενο των δεδομένων (σκέψη 96, σημείο 4 του διατακτικού).

Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, δεδομένου ότι το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί, βάσει των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατά τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, να ζητήσει να πάψει η επίμαχη πληροφορία να τίθεται στη διάθεση του ευρέος κοινού μέσω της εμφάνισής της στον προαναφερθέντα κατάλογο αποτελεσμάτων, τα δικαιώματα αυτά καταρχήν υπερέχουν όχι μόνο του οικονομικού συμφέροντος του φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης, αλλά και του συμφέροντος του κοινού να αποκτήσει την πληροφορία αυτή στο πλαίσιο αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο του εν λόγω υποκειμένου. Εντούτοις, η διαπίστωση αυτή δεν ισχύει όταν, για ειδικούς λόγους, όπως ο ρόλος που διαδραματίζει το εν λόγω υποκείμενο στον δημόσιο βίο, προκύπτει ότι η επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματά του δικαιολογείται από το υπέρτερο συμφέρον του κοινού για πρόσβαση στην επίμαχη πληροφορία συνεπεία της εμφάνισής της στον προαναφερθέντα κατάλογο (σκέψη 97, σημείο 4 του διατακτικού).

2. Επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας

*Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2008 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Promusicae (C-275/06, EU:C:2008:54)*²³

Η Promusicae, ισπανική ένωση μη κερδοσκοπικού σκοπού στην οποία μετέχουν παραγωγοί και εκδότες μουσικών και οπτικοακουστικών έργων, είχε προσφύγει ενώπιον των ισπανικών δικαστηρίων με αίτημα να υποχρεώσουν την Telefónica de España SAU (εμπορική εταιρία που έχει ως δραστηριότητα, μεταξύ άλλων, την παροχή υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο) να αποκαλύψει την ταυτότητα και την υλική διεύθυνση ορισμένων ατόμων στα οποία η τελευταία παρέχει υπηρεσία πρόσβασης στο διαδίκτυο και των οποίων η διεύθυνση IP καθώς και η ημερομηνία και η ώρα σύνδεσης ήταν γνωστές. Κατά την Promusicae, τα άτομα αυτά χρησιμοποιούσαν το πρόγραμμα ανταλλαγής αρχείων καλούμενο «peer to peer» ή «P2P» (διαφανές μέσο για την κοινή χρήση του περιεχομένου αρχείων, ανεξάρτητο, αποκεντρωμένο, με προηγμένες λειτουργίες αναζήτησης και τηλεφόρτωσης) και επέτρεπαν την πρόσβαση, στον κοινόχρηστο κατάλογο αρχείων του προσωπικού τους υπολογιστή, σε φωνογραφήματα των οποίων τα περιουσιακά δικαιώματα εκμετάλλευσης ανήκαν σε μέλη της Promusicae. Ως εκ τούτου, είχε ζητήσει να γνωστοποιηθούν τα στοιχεία αυτά, προκειμένου να κινηθεί αστικές δίκες κατά των ενδιαφερομένων.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de lo Mercantil no 5 de Madrid (εμποροδικείο αριθ. 5 Μαδρίτης, Ισπανία) ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η ευρωπαϊκή νομοθεσία επιβάλλει στα κράτη μέλη να προβλέπουν, προς διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού, την υποχρέωση γνωστοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αστικής δίκης.

Κατά το Δικαστήριο, η εν λόγω αίτηση προδικαστικής απόφασης έθεσε το θέμα του αναγκαίου συμβιβασμού μεταξύ των επιταγών που συνδέονται με την προστασία διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων, δηλαδή, αφενός, του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και, αφετέρου, των δικαιωμάτων προστασίας της ιδιοκτησίας και άσκησης αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής.

Συναφώς, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οδηγία 2000/31/EK, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») ²⁴, η οδηγία 2001/29/EK, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας ²⁵, η οδηγία 2004/48/EK, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας ²⁶, και η οδηγία 2002/58/EK δεν επιβάλλουν στα κράτη μέλη να προβλέπουν, σε περίπτωση όπως αυτή της υπόθεσης της κύριας δίκης, την υποχρέωση γνωστοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προκειμένου να διασφαλίσουν την αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος του δημιουργού στο πλαίσιο αστικής δίκης. Ωστόσο, το δίκαιο της Ένωσης επιτάσσει όπως τα εν λόγω κράτη, κατά τη μεταφορά των οδηγιών αυτών στο εσωτερικό δίκαιο, μεριμνούν ώστε να βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που καθιστά δυνατή τη διασφάλιση της ορθής ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων που προστατεύει η κοινοτική έννομη τάξη. Περαιτέρω, κατά την εφαρμογή των μέτρων μεταφοράς των εν λόγω οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο,

²³ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην ετήσια έκθεση 2008, σ. 46.

²⁴ Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (EE L 178 της 17.7.2000, σ. 1).

²⁵ Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (EE L 167 της 22.6.2001, σ. 10).

²⁶ Οδηγία 2004/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (EE L 157 της 30.4.2004, σ. 45, και διορθωτικό EE L 195 της 2.6.2004, σ. 16).

οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς τις ίδιες αυτές οδηγίες, αλλά και να μη βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που θα μπορούσε να έλθει σε σύγκρουση με τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα ή με τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, όπως η αρχή της αναλογικότητας (σκέψη 70 και διατακτικό).

*Απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Scarlet Extended (C-70/10, EU:C:2011:771)*²⁷

Η Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) είχε διαπιστώσει ότι χρήστες του διαδικτύου που ήταν συνδρομητές της Scarlet Extended SA, φορέα παροχής υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο (στο εξής: Scarlet), τηλεφόρτωναν, χωρίς άδεια και χωρίς να καταβάλουν το σχετικό αντίτιμο, έργα περιλαμβανόμενα στον κατάλόγο της, μέσω δικτύου «peer-to-peer». Η SABAM είχε προσφύγει ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου και είχε εξασφαλίσει, σε πρώτο βαθμό, την έκδοση, κατά της Scarlet, διαταγής άρσης των προσβολών αυτών στο δικαίωμα δημιουργού καθιστώντας αδύνατη κάθε μορφή αποστολής ή παραλαβής εκ μέρους των πελατών της ηλεκτρονικών αρχείων που περιλαμβάνουν μουσικό έργο από τον κατάλογο της SABAM.

Το cour d'appel de Bruxelles (εφετείο Βρυξελλών, Βέλγιο), ενώπιον του οποίου η Scarlet άσκησε έφεση, ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία προκειμένου να ζητήσει από το Δικαστήριο να διευκρινίσει, προδικαστικώς, αν μια τέτοια διαταγή είναι συμβατή με το ευρωπαϊκό δίκαιο.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, από τον συνδυασμό των οδηγιών 2000/31, 2001/29, 2004/48, 95/46 και 2002/58, και λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων που απορρέουν από την υποχρέωση προστασίας των θιγόμενων εν προκειμένω θεμελιωδών δικαιωμάτων, προκύπτει ότι οι οδηγίες αυτές έχουν την έννοια ότι είναι αντίθετες προς την επιβολή υποχρέωσης στη Scarlet να θέσει σε λειτουργία σύστημα χρήσης φίλτρου για το σύνολο των επικοινωνιών μέσω διαδικτύου, οι οποίες πραγματοποιούνται μέσω των υπηρεσιών της, ιδίως με τη χρήση προγραμμάτων «peer-to-peer», όσον αφορά το σύνολο αδιακρίτως της πελατείας της, προληπτικά, με δικά της αποκλειστικώς έξοδα και για απεριόριστο χρονικό διάστημα, ικανό να εντοπίσει εντός του δικτύου του φορέα αυτού τη διακίνηση ηλεκτρονικών αρχείων που περιλαμβάνουν μουσικά, κινηματογραφικά ή ραδιοτηλεοπτικά έργα επί των οποίων ο αιτών διατείνεται ότι κατέχει δικαιώματα και, στη συνέχεια, να παρεμποδίσει τη μεταφορά αρχείων των οποίων η ανταλλαγή συνιστά προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού (σκέψη 54 και διατακτικό).

Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, μια τέτοια υποχρέωση είναι αντίθετη προς την απαγόρευση, η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/31/ΕΚ, επιβολής σε τέτοιο πάροχο γενικής υποχρέωσης επιτήρησης καθώς και προς την απαίτηση να διασφαλιστεί η εναρμόνιση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, αφενός, με την επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελευθερία λήψης και μετάδοσης πληροφοριών, αφετέρου (σκέψεις 40, 49).

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισήμανε, αφενός, ότι η υποχρέωση εφαρμογής του επίδικου συστήματος χρήσης φίλτρου συνεπάγεται τη σε συστηματική βάση επεξεργασία του περιεχομένου όλων των μηνυμάτων καθώς και τη συλλογή και την αναγνώριση των διευθύνσεων IP όσων χρηστών αποστέλλουν μηνύματα με παράνομο περιεχόμενο εντός του δικτύου και ότι οι διευθύνσεις αυτές συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα καθόσον καθιστούν δυνατή την πλήρη αναγνώριση των εν λόγω χρηστών (σκέψη 51). Αφετέρου, η εν λόγω υποχρέωση θίγει ενδεχομένως την ελευθερία πληροφόρησης, καθόσον στο πλαίσιο του επίδικου συστήματος ενδέχεται να μην μπορεί να γίνει επαρκής διάκριση μεταξύ παράνομου περιεχομένου και νόμιμου περιεχομένου, με συνέπεια η λειτουργία του συστήματος να έχει πιθανώς ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό των επικοινωνιών

²⁷ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Έκθεση Πεπραγμένων 2011, σ. 40.

νόμιμου περιεχομένου. Συγκεκριμένα, δεν αμφισβητείται ότι η απάντηση στην ερώτηση αν μια μετάδοση είναι νόμιμη ή όχι εξαρτάται επίσης από την εφαρμογή νόμιμων εξαιρέσεων από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, οι οποίες ποικίλλουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Επιπλέον, σε ορισμένα κράτη μέλη, ορισμένα έργα ενδέχεται να αποτελούν κοινό κτήμα ή να διατίθενται δωρεάν στο διαδίκτυο από τους ίδιους τους δημιουργούς τους (σκέψη 52).

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, το αιτούν δικαστήριο, εκδίδοντας τη διαταγή με την οποία η Scarlet υποχρεώνεται να θέσει σε λειτουργία το επίδικο σύστημα χρήσης φίλτρου, δεν τήρησε την υποχρέωση να διασφαλίσει την εναρμόνιση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, αφενός, με την επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελευθερία λήψης και μετάδοσης πληροφοριών, αφετέρου (σκέψη 53).

Απόφαση της 19ης Απριλίου 2012, Bonnier Audio κ.λπ. (C-461/10, EU:C:2012:219)

Το Högsta domstolen (Ανώτατο Δικαστήριο, Σουηδία) υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα με αίτημα να ερμηνεύσει τις οδηγίες 2002/58/EK και 2004/48/EK, στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB και Storyside AB (στο εξής: Bonnier Audio κ.λπ.), αφενός, και της Perfect Communication Sweden AB (στο εξής: ePhone), αφετέρου, σχετικά με την ανακοπή που άσκησε η τελευταία κατά αίτησης έκδοσης διαταγής περί κοινοποίησης στοιχείων την οποία υπέβαλαν οι Bonnier Audio κ.λπ.

Εν προκειμένω, οι Bonnier Audio κ.λπ. ήταν εκδοτικές επιχειρήσεις που κατείχαν, μεταξύ άλλων, αποκλειστικά δικαιώματα να αναπαράγουν, να εκδίδουν και να θέτουν στη διάθεση του κοινού 27 έργα υπό μορφή ακουστικών βιβλίων. Ισχυρίζονταν ότι προσβλήθηκαν τα αποκλειστικά τους δικαιώματα, καθόσον τα εν λόγω 27 έργα τέθηκαν, χωρίς τη συγκατάθεσή τους, στη διάθεση του κοινού μέσω διακομιστή FTP («file transfer protocol»), ο οποίος καθιστούσε δυνατή την κοινή χρήση αρχείων και τη μεταφορά των δεδομένων μεταξύ υπολογιστών που είναι συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο. Ως εκ τούτου, προσέφυγαν στα σουηδικά δικαστήρια και ζήτησαν την έκδοση διαταγής για την κοινοποίηση του ονόματος και της διεύθυνσης του προσώπου το οποίο χρησιμοποιούσε τη διεύθυνση IP, από την οποία εικάζεται ότι διαβίβαστηκαν τα επίμαχα αρχεία.

Στο πλαίσιο αυτό, το Högsta domstolen, επιληφθέν αίτησης αναίρεσης, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται στην εφαρμογή διάταξης εθνικού δικαίου, θεσπισθείσας βάσει του άρθρου 8 της οδηγίας 2004/48/EK, η οποία συνεπάγεται ότι φορέας παροχής υπηρεσιών διαδικτύου μπορεί να διαταχθεί, στο πλαίσιο αστικής δίκης και προκειμένου να καταστεί δυνατός ο εντοπισμός συνδρομητή, να γνωστοποιήσει σε κάτοχο δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή στον διάδοχό του στοιχεία σχετικά με τον συνδρομητή στον οποίο ο φορέας παροχής υπηρεσιών διαδικτύου χορήγησε ορισμένη διεύθυνση IP η οποία φέρεται να χρησιμοποιήθηκε για την προσβολή του εν λόγω δικαιώματος. Προϋποτίθετο, αφενός, ότι ο αιτών την έκδοση της διαταγής είχε προσκομίσει αποχρώσεις ενδείξεις για το υποστατό της προσβολής ορισμένου δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και, αφετέρου, ότι το μέτρο ήταν ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, καταρχάς, ότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/48/EK, σε συνδυασμό με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK, δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν υποχρέωση διαβίβασης σε ιδιώτες προσωπικών δεδομένων για να καταστεί δυνατή η άσκηση, ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, αγωγών κατά προσβολών του δικαιώματος του δημιουργού, αλλά ομοίως δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη αυτά να προβλέπουν τέτοια υποχρέωση. Εντούτοις, οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς τις εν λόγω οδηγίες, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μη βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που θα μπορούσε να έλθει σε σύγκρουση με τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα ή με τις λοιπές γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως η αρχή της αναλογικότητας (σκέψεις 55, 56).

Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επίμαχη εθνική νομοθεσία απαιτούσε, μεταξύ άλλων, για την έκδοση διαταγής κοινοποίησης των επίμαχων δεδομένων, να υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις όσον αφορά την προσβολή ενός δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας επί έργου, να μπορούν οι πληροφορίες που ζητούνται να διευκολύνουν την έρευνα σχετικά με την προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού και ο λόγος για τη λήψη του μέτρου να είναι σημαντικότερος από την όχληση ή τα μειονεκτήματα που αυτή μπορεί να συνεπάγεται για τον αποδέκτη ή για κάποιο άλλο αντίθετο συμφέρον (σκέψη 58).

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι οδηγίες 2002/58/EK και 2004/48/EK έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στον βαθμό που η νομοθεσία αυτή επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο, ενώπιον του οποίου υποβλήθηκε αίτηση έκδοσης διαταγής περί κοινοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από νομιμοποιούμενο προς τούτο πρόσωπο, να σταθμίσει, με βάση τις περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας, τα αντιτιθέμενα εν προκειμένω συμφέροντα (σκέψη 61 και διατακτικό).

V. Εθνικές αρχές ελέγχου

1. Περιεχόμενο της επιταγής περί ανεξαρτησίας

*Απόφαση της 9ης Μαρτίου 2010 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-518/07, EU:C:2010:125)*²⁸

Με την προσφυγή της, η Επιτροπή είχε ζητήσει από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46/EK, υποβάλλοντας σε κρατική εποπτεία τις αρχές ελέγχου που είναι αρμόδιες για την επίβλεψη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον εκτός του δημοσίου τομέα στα διάφορα Länder και μεταφέροντας ως εκ τούτου εσφαλμένως στο εσωτερικό δίκαιο την επιταγή περί «πλήρους ανεξαρτησίας» των αρχών που είναι επιφορτισμένες με τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων αυτών.

Από την πλευρά της, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστήριξε ότι, το άρθρο 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46/EK, επιβάλλει τη λειτουργική ανεξαρτησία των αρχών ελέγχου, υπό την έννοια ότι οι αρχές αυτές πρέπει να είναι ανεξάρτητες από τον εκτός του δημοσίου τομέα ο οποίος υποβάλλεται στον έλεγχό τους και δεν πρέπει να εκτίθενται σε εξωτερικές επιρροές. Κατ' αυτήν, η κρατική εποπτεία που ασκείται εντός των γερμανικών Länder δεν συνιστά τέτοιου είδους εξωτερική επιρροή, αλλά εσωτερικό μηχανισμό επίβλεψης της διοίκησης, τον οποίο θέτουν σε λειτουργία αρχές που ανήκουν στο ίδιο διοικητικό όργανο με τις αρχές ελέγχου και οι οποίες υποχρεούνται, όπως ακριβώς και οι αρχές ελέγχου, να ανταποκρίνονται στους σκοπούς της οδηγίας 95/46/EK.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η εγγύηση της ανεξαρτησίας των εθνικών αρχών ελέγχου, η οποία προβλέπεται στην οδηγία 95/46/EK, σκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας του ελέγχου της τήρησης των διατάξεων περί προστασίας των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του σκοπού αυτού. Δεν έχει θεσπιστεί προκειμένου να απονείμει ιδιαίτερο καθεστώς στις ίδιες τις

²⁸ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην Έκθεση Πεπραγμένων 2010, σ. 38.

αρχές αυτές και στους υπαλλήλους τους, αλλά προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των ατόμων και των οργανισμών τους οποίους αφορούν οι αποφάσεις τους και, ως εκ τούτου, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι αρχές ελέγχου πρέπει να ενεργούν αντικειμενικά και αμερόληπτα (σκέψη 25).

Το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτές οι αρχές ελέγχου που είναι αρμόδιες για την επίβλεψη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον εκτός του δημοσίου τομέα πρέπει να απολαύουν ανεξαρτησίας, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να ασκούν τα καθήκοντά τους χωρίς εξωτερική επιρροή. Η ανεξαρτησία αυτή αποκλείει όχι μόνον κάθε εξωτερική επιρροή εκ μέρους των ελεγχόμενων οργανισμών, αλλά και κάθε εντολή και κάθε άλλη εξωτερική επιρροή, άμεση ή έμμεση, η οποία θα μπορούσε να διακυβεύσει την εκ μέρους των εν λόγω αρχών εκπλήρωση των καθηκόντων τους που συνίσταται στην επίτευξη της προσθήκους ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Απλώς και μόνον ο κίνδυνος ότι οι εποπτεύουσες αρχές μπορούν να ασκήσουν πολιτική επιρροή επί των αποφάσεων των αρμόδιων αρχών ελέγχου αρκεί για να εμποδίσει την ανεξάρτητη άσκηση των καθηκόντων τους. Αφενός, οι αρχές αυτές θα μπορούσαν να επιδείξουν «εκ προοιμίου υπακοή», λαμβάνοντας υπόψη την πρακτική της εποπτεύουσας αρχής κατά τη λήψη αποφάσεων. Αφετέρου, ο ρόλος των θεματοφυλάκων του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή τον οποίο αναλαμβάνουν οι εν λόγω αρχές ελέγχου επιβάλλει όπως οι αποφάσεις τους, και συνεπώς, και οι ίδιες είναι υπεράνω κάθε υποψίας μεροληψίας. Κατά το Δικαστήριο, η κρατική εποπτεία που ασκείται επί των εθνικών αρχών ελέγχου δεν συμβιβάζεται με την επιταγή περί ανεξαρτησίας (σκέψεις 30, 36, 37 και διατακτικό).

Απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2012 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Αυστρίας (C-614/10, EU:C:2012:631)

Η Επιτροπή είχε ζητήσει με την προσφυγή της από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Αυστρία είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46/EK, διότι δεν θέσπισε όλες τις αναγκαίες διατάξεις ώστε η ισχύουσα στην Αυστρία νομοθεσία να ανταποκρίνεται στο κριτήριο ανεξαρτησίας, όσον αφορά την Datenschutzkommission (επιτροπή προστασίας δεδομένων), η οποία αποτελεί την αρχή ελέγχου της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παράβαση εκ μέρους της Αυστρίας, εκτιμώντας, κατ' ουσίαν, ότι δεν ανταποκρίνεται στο κριτήριο ανεξαρτησίας της αρχής ελέγχου, το οποίο προβλέπεται στην οδηγία 95/46/EK, η θέσπιση από το κράτος μέλος νομοθετικού πλαισίου βάσει του οποίου ο διοικων σύμβουλος της εν λόγω αρχής είναι ομοσπονδιακός δημόσιος υπάλληλος που υπόκειται σε ιεραρχική εποπτεία, του οποίου η ειδική υπηρεσία είναι ενταγμένη στη δομή των υπηρεσιών της εθνικής κυβέρνησης και στην οποία ο επικεφαλής της εθνικής κυβέρνησης έχει δικαίωμα να ενημερώνεται για κάθε ζήτημα που αφορά τη λειτουργία της εν λόγω αρχής, χωρίς να προβλέπεται καμία προϋπόθεση για το δικαίωμα αυτό (σκέψη 66 και διατακτικό).

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, καταρχάς, ότι η φράση «με πλήρη ανεξαρτησία» του άρθρου 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46/EK, έχει την έννοια ότι οι αρχές ελέγχου πρέπει να απολαύουν ανεξαρτησίας που να τους παρέχει τη δυνατότητα να ασκούν τα καθήκοντά τους χωρίς εξωτερική επιρροή. Συναφώς, το γεγονός ότι η εν λόγω αρχή έχει λειτουργική ανεξαρτησία, καθόσον τα μέλη της είναι ανεξάρτητα και δεν δεσμεύονται, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, από εντολές τρίτων, δεν αρκεί για να προστατεύει την αρχή ελέγχου από κάθε εξωτερική επιρροή. Εντούτοις, σκοπός της ανεξαρτησίας που απαιτείται στο πλαίσιο αυτό είναι να αποκλειστεί το ενδεχόμενο άσκησης όχι μόνο άμεσης επιρροής, η οποία θα είχε τη μορφή εντολών, αλλά και κάθε μορφής έμμεσης επιρροής που θα μπορούσε να επηρεάζει το περιεχόμενο των αποφάσεων της αρχής ελέγχου. Εξάλλου, δεδομένου ότι οι αρχές ελέγχου έχουν αναλάβει τον ρόλο θεματοφυλάκων του

δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, οι αποφάσεις τους, άρα και οι ίδιες, πρέπει να είναι υπεράνω κάθε υποψίας για μεροληψία (σκέψεις 41-43, 52).

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, για να ανταποκρίνεται η εθνική αρχή ελέγχου στο κριτήριο ανεξαρτησίας που προβλέπει η προμνησθείσα διάταξη της οδηγίας 95/46/EK, δεν είναι απαραίτητο ο προϋπολογισμός της να περιλαμβάνεται σε ιδιαίτερη γραμμή του προϋπολογισμού, όπως η προβλεπόμενη στο άρθρο 43, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001. Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη δεν είναι υποχρεωμένα, για να διασφαλίσουν την πλήρη ανεξαρτησία της ελεγκτικής αρχής ή των ελεγκτικών αρχών τους, να περιλάβουν στην εθνική νομοθεσία τους διατάξεις ανάλογες προς τις διατάξεις του κεφαλαίου V του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001 και μπορούν π.χ. να προβλέπουν ότι η ελεγκτική αρχή εξαρτάται, όσον αφορά τον προϋπολογισμό της, από συγκεκριμένο υπουργείο. Το γεγονός πάντως ότι τίθενται στη διάθεση της αρχής αυτής οι αναγκαίοι ανθρωπικοί και υλικοί πόροι δεν πρέπει να την εμποδίζει να επιτελεί το έργο της «με πλήρη ανεξαρτησία» υπό την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46/EK (σκέψη 58).

Απόφαση της 8ης Απριλίου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (C-288/12, EU:C:2014:237)²⁹

Στην απόφαση αυτή, η Επιτροπή είχε ζητήσει από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ουγγαρία, θέτοντας πρόωρα τέρμα στη θητεία της αρχής ελέγχου της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπείχε από την οδηγία 95/46/EK.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της οδηγίας 95/46/EK κράτος μέλος το οποίο θέτει πρόωρα τέρμα στη θητεία της αρχής ελέγχου της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (σκέψη 62, σημείο 1 του διατακτικού).

Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, η ανεξαρτησία που πρέπει να απολαύουν οι αρμόδιες αρχές ελέγχου για την επίβλεψη της επεξεργασίας των εν λόγω δεδομένων αποκλείει ιδίως κάθε εντολή και κάθε άλλης μορφής εξωτερική επιρροή, άμεση ή έμμεση, οι οποίες θα μπορούσαν να κατευθύνουν τις αποφάσεις τους, διακυβεύοντας, συνεπώς, την εκ μέρους των εν λόγω αρχών εκπλήρωση των καθηκόντων τους, συνιστάμενη στην επίτευξη της προσήκουσας ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (σκέψη 51).

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, εξάλλου, ότι δεδομένου ότι η λειτουργική ανεξαρτησία δεν αρκεί για να προστατεύσει τις αρχές ελέγχου από κάθε εξωτερική επιρροή, απλώς και μόνον ο κίνδυνος οι εποπτεύουσες κρατικές αρχές να μπορούν να ασκήσουν πολιτική επιρροή επί των αποφάσεων των αρχών ελέγχου αρκεί για να εμποδίσει την ανεξάρτητη άσκηση των καθηκόντων τους. Ωστόσο, αν επιτρεπόταν σε κάθε κράτος μέλος να θέσει τέρμα στη θητεία αρχής ελέγχου πριν την αρχικώς προβλεπόμενη λήξη της κατά παράβαση των κανόνων και των εγγυήσεων που έχουν προβλεφθεί προς αυτόν τον σκοπό από την εφαρμοστέα νομοθεσία, η απειλή τέτοιας πρόωρης παύσης, η οποία θα επλανάτο επί της αρχής αυτής καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας της, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μιας μορφής υπακοή της στην πολιτική εξουσία, ασυμβίβαστη με την ως άνω απαίτηση περί ανεξαρτησίας. Επιπροσθέτως, σε τέτοια περίπτωση, η αρχή ελέγχου δεν θα μπορούσε να εκληφθεί ως δυνάμενη να λειτουργήσει, υπό οιοσδήποτε συνθήκες, υπεράνω κάθε υποψίας μεροληψίας (σκέψεις 52-55).

29 Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην ετήσια έκθεση 2014, σ. 68.

2. Προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου και της αρμόδιας αρχής ελέγχου

*Απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:639)*³⁰

Η Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (εθνική αρχή για την προστασία προσωπικών δεδομένων και για την ελευθερία πληροφόρησης, Ουγγαρία) είχε επιβάλει πρόστιμο στην εταιρία Weltimmo, καταχωρισμένη στα μητρώα εταιριών στη Σλοβακία και διαχειρίστρια διαδικτυακών τόπων μεσιτείας ακινήτων στην Ουγγαρία, με την αιτιολογία ότι αυτή δεν διέγραψε τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των δημοσιευόντων αγγελίες στους εν λόγω διαδικτυακούς τόπους, παρά το σχετικό αίτημά τους, και διαβίβασε τα εν λόγω δεδομένα σε επιχειρήσεις είσπραξης οφειλών για την εξασφάλιση της πληρωμής ανεξόφλητων τιμολογίων. Κατά την ουγγρική αρχή ελέγχου, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η εταιρία Weltimmo είχε παραβιάσει τον ουγγρικό νόμο περί μεταφοράς της οδηγίας 95/46/EK στην εσωτερική έννομη τάξη.

Επιληφθέν αίτησης αναίρεσης, το Κύρια (Ανώτατο Δικαστήριο, Ουγγαρία) διατύπωσε αμφιβολίες όσον αφορά τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου και τις εξουσίες που διαθέτει η ουγγρική αρχή ελέγχου, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του άρθρου 28 της οδηγίας 95/46/EK. Ως εκ τούτου, υπέβαλε στο Δικαστήριο διάφορα προδικαστικά ερωτήματα.

Όσον αφορά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/EK παρέχει τη δυνατότητα εφαρμογής της νομοθεσίας περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κράτους μέλους διαφορετικού από αυτό εντός του οποίου είναι καταχωρισμένος ο υπεύθυνος για την επεξεργασία των δεδομένων αυτών, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι αυτός ασκεί, μέσω μόνιμης εγκατάστασης στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, πραγματική και ουσιαστικού χαρακτήρα δραστηριότητα, έστω και περιορισμένη, στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιείται η επεξεργασία αυτή. Προκειμένου να προσδιορίσει αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη, ιδίως, το γεγονός, αφενός, ότι η δραστηριότητα του υπευθύνου της εν λόγω επεξεργασίας, στο πλαίσιο της οποίας αυτή πραγματοποιείται, συνίσταται στη διαχείριση διαδικτυακών τόπων αγγελιών ακινήτων σχετικά με ακίνητα που βρίσκονται στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, διαδικτυακών τόπων συνταγμένων στη γλώσσα του εν λόγω κράτους, και ότι η ανωτέρω δραστηριότητα συνδέεται, κατά συνέπεια, κυρίως, ή ακόμα και αποκλειστικώς, με το εν λόγω κράτος μέλος. Το αιτούν δικαστήριο μπορεί, αφετέρου, να λάβει υπόψη ότι ο υπεύθυνος αυτός έχει ορίσει εκπρόσωπο εντός του εν λόγω κράτους μέλους, επιφορτισμένο με την είσπραξη των απαιτήσεων από τη δραστηριότητα αυτή, καθώς και με την εκπροσώπησή του σε διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες σχετικές με την επεξεργασία των οικείων δεδομένων. Αντιθέτως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι δεν ασκεί επιρροή το ζήτημα της ιθαγένειας των ατόμων τα οποία αφορά η ως άνω επεξεργασία δεδομένων (σκέψη 41, σημείο 1 του διατακτικού).

Όσον αφορά την αρμοδιότητα και τις εξουσίες της αρχής ελέγχου που επιλαμβάνεται καταγγελιών, βάσει του άρθρου 28, παράγραφος 4, της οδηγίας 95/46/EK, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η εν λόγω αρχή μπορεί να εξετάζει τις καταγγελίες αυτές ανεξαρτήτως του εφαρμοστέου δικαίου και χωρίς να γνωρίζει ακόμη ποιο είναι το εφαρμοστέο στην επίμαχη επεξεργασία εθνικό δίκαιο (σκέψη 54). Εντούτοις, αν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι εφαρμοστέο είναι το δίκαιο άλλου κράτους μέλους, δεν μπορεί να επιβάλει κυρώσεις εκτός του εδάφους του κράτους μέλους στο οποίο αυτή υπάγεται. Σε μια τέτοια κατάσταση, στην ίδια εναπόκειται να ζητήσει, στο πλαίσιο της υποχρέωσης συνεργασίας την οποία προβλέπει το άρθρο 28, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής, από την αρχή ελέγχου του ως άνω άλλου κράτους μέλους να διαπιστώσει εκείνη ενδεχόμενη παραβίαση του δικαίου αυτού και να επιβάλει κυρώσεις αν το εν λόγω δίκαιο παρέχει τη σχετική δυνατότητα, στηριζόμενη, ενδεχομένως, σε πληροφορίες διαβιβαζόμενες από την ίδια (σκέψεις 57, 60, σημείο 2 του διατακτικού).

³⁰ Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην ετήσια έκθεση 2015, σ. 58.

3. Εξουσίες των εθνικών αρχών ελέγχου

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650)

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα III, με τίτλο «Διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες»), το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ιδίως, ότι οι εθνικές αρχές ελέγχου είναι αρμόδιες να ελέγχουν τις διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες.

Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε, καταρχάς, ότι οι εθνικές αρχές ελέγχου διαθέτουν ευρύ φάσμα εξουσιών και οι εξουσίες αυτές, οι οποίες απαριθμούνται ενδεικτικά στο άρθρο 28, παράγραφος 3, της οδηγίας 95/46/EK, αποτελούν τα απαραίτητα μέσα για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Έτσι, οι εν λόγω αρχές διαθέτουν, συγκεκριμένα, εξουσία διεξαγωγής έρευνας, όπως το δικαίωμα να συλλέγουν κάθε αναγκαία πληροφορία για την εκπλήρωση της αποστολής ελέγχου, αποτελεσματικές εξουσίες παρέμβασης, όπως να απαγορεύουν προσωρινά ή οριστικά την επεξεργασία των δεδομένων, ή ακόμη και να παρίστανται ενώπιον δικαστηρίου (σκέψη 43).

Όσον αφορά την εξουσία ελέγχου της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τις τρίτες χώρες, το Δικαστήριο έκρινε ότι από το άρθρο 28, παράγραφοι 1 και 6, της οδηγίας 95/46/EK προκύπτει, βέβαια, ότι οι εξουσίες των εθνικών αρχών ελέγχου αφορούν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, με αποτέλεσμα να μην διαθέτουν εξουσίες βάσει του άρθρου 28, όσον αφορά επεξεργασία των δεδομένων η οποία πραγματοποιείται στο έδαφος τρίτης χώρας (σκέψη 44).

Η διαβίβαση, όμως, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από κράτος μέλος προς τρίτη χώρα αποτελεί, αφ' εαυτής, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται στο έδαφος κράτους μέλους. Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι οι εθνικές αρχές ελέγχου, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 3, του Χάρτη και το άρθρο 28 της οδηγίας 95/46/EK, έχουν επιφορτιστεί με τον έλεγχο της τήρησης των κανόνων της Ένωσης σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κάθε εθνική αρχή είναι αρμόδια να ελέγξει αν η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από το οικείο κράτος μέλος προς τρίτη χώρα πληροί τους όρους που τίθενται από την οδηγία αυτή (σκέψεις 45, 47).

VI. Εδαφική εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας

Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317)

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητες II.3., με τίτλο «Έννοια της "επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα"», και IV.1., με τίτλο «Δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ("δικαίωμα στη λήθη")»), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης επί του εδαφικού πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 95/46/EK.

Έτσι, το Δικαστήριο έκρινε ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων εγκατάστασης που έχει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας αυτής στο έδαφος κράτους μέλους, κατά την οδηγία 95/46/EK, όταν ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης, μολονότι έχει την έδρα του σε τρίτο κράτος, ιδρύει σε ορισμένο κράτος μέλος υποκατάστημα ή θυγατρική που έχει ως σκοπό την προώθηση και την πώληση του διαφημιστικού

χώρου ο οποίος διατίθεται στο πλαίσιο της μηχανής αναζήτησης και που ασκεί δραστηριότητα κατευθυνόμενη προς τους κατοίκους του εν λόγω κράτους μέλους (σκέψεις 55, 60, σημείο 2 του διατακτικού).

Πράγματι, υπό τέτοιες περιστάσεις, οι δραστηριότητες του φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης και οι δραστηριότητες της εγκατάστασής του εντός του οικείου κράτους μέλους, μολονότι διακριτές, είναι εντούτοις αδιάσπαστα συνδεδεμένες, εφόσον οι σχετικές με τον διαφημιστικό χώρο δραστηριότητες αποτελούν το μέσο για να καταστεί η επίμαχη μηχανή αναζήτησης οικονομικώς αποδοτική και εφόσον η μηχανή αυτή είναι συγχρόνως το μέσο που καθιστά δυνατή την άσκηση των ως άνω δραστηριοτήτων (σκέψη 56).

VII. Δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Απόφαση της 29ης Ιουνίου 2010 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Bavarian Lager (C-28/08 P, EU:C:2010:378)

Η εταιρία Bavarian Lager ιδρύθηκε με σκοπό την εισαγωγή γερμανικού ζύθου στα ποτοποιεία του Ηνωμένου Βασιλείου, αλλά η διάθεση του προϊόντος της δεν κατέστη δυνατή, στο μέτρο που πολλοί από τους εκμεταλλεζόμενους ποτοποιεία στο Ηνωμένο Βασίλειο επιχειρηματίες δεσμεύονταν με συμβάσεις αποκλειστικής αγοράς που τους υποχρέωναν να προμηθεύονται μπίρα από συγκεκριμένα ζυθοποιεία.

Βάσει της βρετανικής νομοθεσίας για την προμήθεια ζύθου (στο εξής: GBP), τα βρετανικά ζυθοποιεία όφειλαν να παρέχουν στους διαχειριστές των καταστημάτων αυτών τη δυνατότητα να αγοράζουν ζύθο προερχόμενο από άλλο ζυθοποιείο υπό την προϋπόθεση ότι έχει συσκευαστεί σε βαρέλι. Εντούτοις, τα είδη ζύθου που παράγονται εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου δεν μπορούσαν, στην πλειονότητά τους, να θεωρηθούν ως «ζύθος που έχει συσκευαστεί σε βαρέλι», κατά την έννοια της GBP, και, επομένως, δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω κανονιστικής πράξης. Εκτιμώντας ότι η GBP αποτελούσε μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος με ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών, η Bavarian Lager είχε υποβάλει καταγγελία στην Επιτροπή.

Κατά τη διαδικασία διαπίστωσης παράβασης που κίνησε η Επιτροπή κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, οι εκπρόσωποι της Επιτροπής και της βρετανικής κυβέρνησης καθώς και οι εκπρόσωποι της συνομοσπονδίας ζυθοποιών της κοινής αγοράς (CBMC) είχαν λάβει μέρος σε συνεδρίαση που διεξήχθη στις 11 Οκτωβρίου 1996. Αφού ενημερώθηκε από τις βρετανικές αρχές για την τροποποίηση της επίμαχης νομοθεσίας κατά την οποία ο ζύθος που είχε συσκευαστεί σε φιάλη μπορούσε να μεταπωληθεί ως ζύθος διαφορετικής προέλευσης όπως ακριβώς ο συσκευαζόμενος σε βαρέλι, η Επιτροπή είχε πληροφορήσει την Bavarian Lager για την αναστολή της διαδικασίας διαπίστωσης παράβασης.

Η Bavarian Lager υπέβαλε αίτηση χορήγησης των πλήρων πρακτικών της συνεδρίασης του Οκτωβρίου του 1996, με μνεία του ονόματος όλων των μετεχόντων, την οποία η Επιτροπή απέρριψε με απόφαση της 18ης Μαρτίου 2004, επικαλούμενη ιδίως την προστασία της ιδιωτικής ζωής των προσώπων αυτών, όπως αυτή διασφαλίζεται από τον κανονισμό για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Ακολούθως, η Bavarian Lager άσκησε προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου με αίτημα να ακυρωθεί η εν λόγω απόφαση της Επιτροπής. Με απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2007, το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής, εκτιμώντας ιδίως ότι η απλή αναγραφή του ονόματος των ενδιαφερομένων στον κατάλογο των προσώπων που έλαβαν μέρος σε συνεδρίαση εξ ονόματος του οργανισμού που εκπροσωπούσαν δεν συνιστούσε προσβολή και δεν έθετε σε κίνδυνο την ιδιωτική ζωή των προσώπων αυτών. Εν συνεχεία, υποστηριζόμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο και το Συμβούλιο, η Επιτροπή κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου αίτηση αναίρεσης της απόφασης του Πρωτοδικείου.

Το Δικαστήριο επισήμανε, καταρχάς, ότι όταν αίτημα βασισμένο στον κανονισμό (ΕΚ) 1049/2001³¹, για την πρόσβαση στα έγγραφα, υποβάλλεται για έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα, οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001 εφαρμόζονται στο σύνολό τους, περιλαμβανομένης της διάταξης που επιβάλλει στον αποδέκτη της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα την υποχρέωση να καθορίσει την ανάγκη για τη δημοσιοποίησή τους καθώς και της διάταξης που παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων τη δυνατότητα να αντισταχθεί ανά πάσα στιγμή, για επιτακτικούς και σύννομους λόγους σχετικούς με την προσωπική του κατάσταση, στην επεξεργασία των δεδομένων που αναφέρονται σε αυτό (σκέψη 63).

Ακολούθως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο κατάλογος των μετεχόντων σε συνεδρίαση που διεξήχθη στο πλαίσιο διαδικασίας διαπίστωσης παράβασης, ο οποίος περιλαμβανόταν στα πρακτικά της εν λόγω συνεδρίασης, περιείχε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001, καθόσον τα πρόσωπα που μετείχαν στη συνεδρίαση αυτή μπορούσαν να προσδιορισθούν (σκέψη 70).

Τέλος, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, απαιτώντας να αποδειχθεί, όσον αφορά τα πρόσωπα που δεν είχαν δώσει τη ρητή συγκατάθεσή τους για τη δημοσιοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούσαν και μνημονεύονταν στα πρακτικά, η αναγκαιότητα διαβίβασης των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η Επιτροπή συμμορφώθηκε προς τις διατάξεις του άρθρου 8, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού (σκέψη 77).

Συγκεκριμένα, όταν, στο πλαίσιο αίτησης πρόσβασης στα εν λόγω πρακτικά βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 1049/2001, δεν προβάλλεται καμία ρητή και θεμιτή δικαιολογία και κανένα πειστικό επιχείρημα που να αποδεικνύει την αναγκαιότητα διαβίβασης των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η Επιτροπή δεν μπορεί να σταθμίσει τα διάφορα διακυβευόμενα συμφέροντα των μερών. Δεν μπορεί ακόμη να ελέγξει αν συντρέχουν λόγοι να γίνει δεκτό ότι η διαβίβαση αυτή μπορούσε να θίξει τα έννομα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων, όπως ορίζει το άρθρο 8, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001 (σκέψη 78)³².

Απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, ClientEarth και PAN Europe κατά EFSA (C-615/13 P, EU:C:2015:489)

Η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA) είχε συστήσει ομάδα εργασίας για την κατάρτιση κατευθυντήριας οδηγίας για τον προσδιορισμό του τρόπου εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΚ) 1107/2009³³, κατά το οποίο ο αιτών την άδεια διάθεσης ορισμένου προϊόντος φυτοπροστασίας στην αγορά προσθέτει στον φάκελο την επιστημονική βιβλιογραφία ομοτίμων, όπως ορίζεται από την EFSA, σχετικά με τη δραστική ουσία και τους

³¹ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145 της 31.5.2001, σ. 43).

³² Η απόφαση αυτή παρουσιάστηκε στην ετήσια έκθεση 2010, σ. 14.

³³ Κανονισμός (ΕΚ) 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά και την κατάργηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ και 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 309 της 24.11.2009, σ. 1).

μεταβολίτες της όσον αφορά τις αρνητικές παρενέργειες στην υγεία, στο περιβάλλον και σε είδη-μη στόχο.

Το σχέδιο κατευθυντήριας οδηγίας υποβλήθηκε σε δημόσια διαβούλευση, και οι ClientEarth και Pesticide Action Network Europe (PAN Europe) υπέβαλαν παρατηρήσεις επ' αυτού. Στο πλαίσιο αυτό, είχαν υποβάλει στην EFSA κοινή αίτηση πρόσβασης σε διάφορα έγγραφα σχετικά με την προπαρασκευή του σχεδίου κατευθυντήριας οδηγίας, περιλαμβανομένων των παρατηρήσεων των εξωτερικών πραγματογνωμόνων.

Η EFSA επέτρεψε, ειδικότερα, την πρόσβαση της ClientEarth και της PAN Europe στις ατομικές παρατηρήσεις των εξωτερικών πραγματογνωμόνων επί του σχεδίου κατευθυντήριας οδηγίας. Εντούτοις, διευκρίνισε ότι δεν γνωστοποιούσε τα ονόματα των εν λόγω πραγματογνωμόνων, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΚ) 1049/2001 καθώς και με τη νομοθεσία της Ένωσης περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων, τον κανονισμό (ΕΚ) 45/2001. Υποστήριξε συναφώς ότι η γνωστοποίηση των ονομάτων των ως άνω πραγματογνωμόνων θα συνιστούσε διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001, και ότι, εν προκειμένω, δεν πληρούνταν οι προβλεπόμενες κατά το άρθρο αυτό προϋποθέσεις για μια τέτοια διαβίβαση.

Ως εκ τούτου, η ClientEarth και η PAN Europe άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου με αίτημα την ακύρωση της εν λόγω απόφασης της EFSA. Στη συνέχεια, όταν το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή τους, η ClientEarth και η PAN Europe κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστηρίου αίτηση αναίρεσης της απόφασης³⁴ του Γενικού Δικαστηρίου.

Πρώτον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, καθόσον καθιστούσε δυνατό τον προσδιορισμό του συγκεκριμένου πραγματογνώμονα που είχε συντάξει την αντίστοιχη παρατήρηση, το ζητηθέν πληροφοριακό στοιχείο αφορούσε φυσικά πρόσωπα των οποίων η ταυτότητα είναι γνωστή και, επομένως, συνιστούσε σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001. Δεδομένου ότι οι έννοιες «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα», κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001, και «δεδομένα της ιδιωτικής ζωής» δεν είναι ταυτόσημες, το Δικαστήριο έκρινε, επιπλέον, ότι το επιχείρημα της ClientEarth και της PAN Europe ότι το επίμαχο πληροφοριακό στοιχείο δεν ενέπιπτε στην ιδιωτική ζωή των εμπλεκόμενων πραγματογνωμόνων, ήταν άνευ σημασίας (σκέψεις 29, 32).

Δεύτερον, το Δικαστήριο εξέτασε το επιχείρημα της ClientEarth και της PAN Europe το οποίο στηριζόταν στην ύπαρξη κλίματος δυσπιστίας έναντι της EFSA, στην οποία συχνά προσαπτόταν μεροληπτική συμπεριφορά λόγω της συνεργασίας της με πραγματογνώμονες που είχαν προσωπικά συμφέροντα υπαγορευόμενα από τις σχέσεις τους με βιομηχανικούς κύκλους, καθώς και στην ανάγκη διασφάλισης της διαφάνειας των διαδικασιών λήψης αποφάσεων της εν λόγω αρχής. Το επιχείρημα αυτό στηριζόταν σε μελέτη από την οποία προκύπτουν οι δεσμοί μεταξύ της πλειονότητας των πραγματογνωμόνων που μετείχαν σε ομάδα εργασίας της EFSA και ομάδων πίεσης προερχόμενων από τη βιομηχανία. Συναφώς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η απόκτηση του επίμαχου πληροφοριακού στοιχείου παρίσταται αναγκαία προκειμένου να καταστεί δυνατός ο ακριβής έλεγχος της αμεροληψίας καθενός από τους πραγματογνώμονες αυτούς, κατά την άσκηση του επιστημονικού καθήκοντός του για λογαριασμό της EFSA. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, διαπιστώνοντας ότι κακώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το προπαρατεθέν επιχείρημα της ClientEarth και της PAN Europe δεν αρκούσε για την απόδειξη της αναγκαιότητας προς διαβίβαση του επίμαχου πληροφοριακού στοιχείου (σκέψεις 57-59).

34 Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 13ης Σεπτεμβρίου 2013, ClientEarth και PAN Europe κατά EFSA (T-214/11, EU:T:2013:483).

Τρίτον, προκειμένου να εκτιμήσει τη νομιμότητα της επίμαχης απόφασης της EFSA, το Δικαστήριο εξέτασε αν υφίσταται κάποιος λόγος βάσει του οποίου θα μπορούσε να υποτεθεί ότι η εν λόγω διαβίβαση θα μπορούσε να θίξει τα έννομα συμφέροντα των υποκειμένων των δεδομένων. Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το επιχείρημα της EFSA ότι η γνωστοποίηση του επίμαχου πληροφοριακού στοιχείου θα ενείχε κίνδυνο προσβολής της ιδιωτικής ζωής και της ακεραιότητας των εν λόγω πραγματογνωμόνων αποτελούσε εκτίμηση γενικού χαρακτήρα που δεν τεκμηριωνόταν από κανένα στοιχείο σχετικό με την υπό κρίση υπόθεση. Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι μια τέτοια γνωστοποίηση θα καθιστούσε αυτή καθεαυτή δυνατή τη διάλυση των επίμαχων υπονοιών περί μεροληψίας ή θα παρείχε στους τυχόν εμπλεκόμενους πραγματογνώμονες τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν, χρησιμοποιώντας ενδεχομένως τα διαθέσιμα μέσα έννομης προστασίας, το βάσιμο των προαναφερθεισών αιτιάσεων περί μεροληψίας. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το Δικαστήριο ακύρωσε επίσης την απόφαση της EFSA (σκέψεις 69, 73).

* * *

Οι αποφάσεις που παρατίθενται στο παρόν δελτίο περιέχονται στο Ευρετήριο της νομολογίας στα λήμματα 1.04.03.07, 1.04.03.08, 1.04.03.11, 2.04, 2.05.00, 4.11.01 και 4.11.07.